תלמוד בבלי · אחרונים · ברכת הזבח

ברכת הזבח על ערכין

רבי אהרן שמואל קאידנוור

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברכת הזבח על ערכין

רבי אהרן שמואל קאידנוור

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברכת-הזבח-על-ערכין/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 6
דף ג. 7
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ד: 9
דף ה. 10
דף ה: 11
דף ו. 12
דף ו: 12
דף ז. 12
דף ז: 13
דף ח. 14
דף ח: 14
דף ט. 14
דף ט: 15
דף י. 16
דף י: 16
דף יא. 17
דף יא: 17
דף יב. 18
דף יב: 18
דף יג. 19
דף יג: 20
דף יד. 20
דף יד: 21
דף טו. 22
דף טו: 23
דף טז. 23
דף טז: 23
דף יז. 23
דף יז: 24
דף יח. 24
דף יח: 25
דף יט. 26
דף יט: 26
דף כ. 26
דף כ: 27
דף כא. 28
דף כא: 28
דף כב. 29
דף כב: 29
דף כג. 30
דף כג: 30
דף כד. 31
דף כד: 32
דף כה. 32
דף כה: 33
דף כו. 34
דף כו: 34
דף כז. 36
דף כז: 36
דף כח. 37
דף כח: 37
דף כט. 38
דף כט: 39
דף ל. 39
דף ל: 40
דף לא. 40
דף לא: 41
דף לב. 42
דף לב: 42

דף לג. 43
דף לג: 43
דף לד. 44
חדושים על הרמב"ם 44

דף ב.

חדושים

מס' ערכין פרק הכל מעריכין

גמ' ורבנן המר ימיר לרבות את היורש. אע"ג דס"ל דקרבנו לאו למעוטי יורש אתא אלא לרבות בעלי חוברים אלמא דס"ל דיורש סומך א"כ אית לן למימר דילפינן זה מזה תמורה מסמיכה. נ"ל דה"פ הסוגיא דודאי כשאומרים בתחילת הקדש דיורש מימר א"כ מכ"ש בסוף הקדש שקדש כבר וכשאמרינן בסוף הקדש דגרע כח היורש א"כ כ"ש בתחלת הקדש גרע כחו ולעולם אמרינן דסוף הקדש עדיף כח היורש מתחילת ההקדש ולכך ס"ל לר"ל כיון דסוף הקדש גרע כח היורש דאינו סומך כ"ש בתחילת הקדש דאינו ממיר וה"ה לרבנן כיון דבתחלת הקדש ממיר מכח הקרא דהמר ימיר כ"ש בסוף הקדש עדיף כחו וסומך משא"כ אי לאו קרא דהמר ימיר אף דהוי אמרי' דיורש סומך היינו בסוף הקדש הוא דעדיף כחו מ"מ בתמורה דהוי תחלת הקדש לא היה ממיר דגרע כחו בתחילה מבסוף ולכן בעינן קרא דהמר ימיר דממיר בתחלת הקדש. וילפינן אז שפיר דכ"ש דסומך שהוא סוף הקדש. ונ"ל קצת הוכחה לזה דאי הוה יכול למילף לעולם תחילה מסוף וסוף מתחיל' א"כ הוי קשה קושית התוס' לרבנן קרבנו ל"ל למעוטי חבירו כיון דמעטינן אפי' שלוחו מסמיכה וכמו שאגיה לקמן בס"ד בדברי התוס'. ומה שתירצו דאי לאו קרבנו הו"א דידו למעוטי חבירו אתא אבל שלוחו סומך. עכ"ל. והא אכתי קשה האיך אפשר לומר דשלוחו סומך א"כ ק"ו דיורש סומך וכמ"ש התוס' (בסוף העמוד) דמסתבר טפי יורש משליח. א"כ כיון דיורש סומך א"כ לדידהו המר ימיר ל"ל לרבות היורש הא כיון דיורש סומך מכ"ש דשליח א"כ ה"ה דמימיר דהא ילפינן זה מזה א"כ המר ימיר ל"ל לרבות היורש וא"כ ל"ל קרבנו אלא בע"כ קרבנו אתי למעוטי שליח אבל לפימ"ש א"ש דלא הוי ילפינן תחלת הקדש דמהני ליורש מסוף דעדיף כחו בסוף מבתחילה ולכך בעינן המר ימיר. כנ"ל ודו"ק. שוב ראיתי בתוס' דפ"ק דתמורה שהקשו זה ותירצו דאי לאו קרא דהמר ימיר הו"א טפי לאוקמי קרבנו למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב המר ימיר לרבות היורש אמרינן דסומך ומוקי קרבנו לרבות בעלי חוברין. והנלע"ד כתבתי. ודו"ק:

הגהות

מס' ערכין פרק הכל מעריכין

גמ' הכל מעריכין כו' (מיימוני פ"א מה' ערכין)

הכל סומכין כו' (מיימוני פ"ג מה' מע"ק)

הכל ממירין כו' (מיימוני פ"א מה' תמורה):
רש"י ד"ה מופלא סמוך לאיש בן י"ב שנה כו' כנ"ל להגיה וכ"כ התוס' ומבואר הוא במשנה פ' יוצא דופן:
ד"ה נערכין לאתויי כו' אנערכים כו' מאי. הס"ד:
ד"ה נדר בערכך כו' ערכין ולדמים ומנוול כו' שוין כלום. הד"א והס"ד:
ד"ה כולהו כו':
ד"ה יורש אדם כו' קרבן אביו. הס"ד:
ד"ה תחילת כו':
ד"ה לית ליה כו' שייך ביה. הס"ד:
תוספות ד"ה הכל מעריכין כו' בשוק ערך פלוני עלי נותן לפי השנים כו' כצ"ל והשאר נמחק ע"ש:
בא"ד או אם אמר אחר עליו ערך פלוני עלי. הס"ד וכצ"ל:
ד"ה נערכין כו' לה"ק. הס"ד:
ד"ה לאתויי מנוול כו' עבד שמכרו רבו לקנס מהו כו' להורג בן יום א' הוא נפל כו' כצ"ל:
ד"ה נדר כו' ונודרים לאחרים כו' כצ"ל:
ד"ה קרבנו גבי סמיכה כו' ושמא על ראשו כו' קרבנו דריש כצ"ל והס"ד:
ד"ה תחילת הקדש כו':
ד"ה קרבנו ולא קרבן חבירו וא"ת כיון דאמרינן סוף פרק שתי מדות וסמך ידו ולא יד שלוחו כ"ש לא יד חבירו וא"כ קרבנו ל"ל וי"ל אי לאו קרבנו אמינא דידו למעוטי חבירו אתא אבל שלוחו סומך כו' כנ"ל להגיה והוא ברור. ודוק שם:
בא"ד וקראו לו הן ולא שלוחן כו' כצ"ל:
ד"ה כל בעלי חוברין כו' סומך ע"י כולן. הס"ד:
ד"ה לית ליה כו' שנתרבתה בשחוטים כו' סמיכה שלא נתרבתה בשחוטין כו' כצ"ל:

דף ב:

הגהות

רש"י ד"ה עכו"ם כו' דסד"א קרבנו קרינא כו' כצ"ל:
ד"ה הניחא למ"ד כו' בשני חייב. הס"ד:
ד"ה תשלומין כו':
תוספות ד"ה הכל חייבין בראיה כו' הדא דאיתא בקרבן כו' דלא דומיא דהקהל הוא כצ"ל ועי' בתוס' דחגיגה ר"פ:

דף ג.

הגהות

רש"י ד"ה והצרוע כו' אלא אקרא דלמטה קאי דמשתעי כו' כצ"ל:

ד"ה ערל כו' מילה הס"ד:

תוספות ד"ה מזמנות כו' בפרק שלשה שאכלו דנשים אם רצו כו' כצ"ל:

ד"ה לאתויי כו' שתי שערות. הס"ד:

ד"ה דתניא כו':

ד"ה לקדש כו' בקלפי. הס"ד:

ד"ה ערל כו' אלא דר"א שגורה בפי כל יותר כצ"ל:

ד"ה תרי הכל כו' דחולין. הס"ד:

ד"ה הכל מעלין כו' בתרא. הס"ד:

דף ג:

חדושים

תוספות ד"ה הני כהנים כו' וי"ל השוה הכתוב אשה כו' ר"ל דלכך לא אמרינן לקולא הסמיכות וע"ז הקשו דבפרק אלו עוברין אמרינן דאי לאו דאיתרבו נשים לאכילת חמץ הוי אמרינן דמותרין דהואיל כו' אעפ"י שהשוה כו' ותירצו דהתם לאו אסמוכי סמכינן אלא אגז"ש דט"ו ט"ו מסוכות הוי ילפינן דפטורות כמו דפטורות מסוכה. וק"ל. ועיין בשבועות (כ' ע"ב) תוס' ד"ה שישנו כו'

בא"ד בבל תאכל חמץ סמיך עלה אהא כו' התורה כולה לתפילין וא"ת דה"נ לשם מצה הוקשה ותירץ דאיכא למימר כו' כצ"ל. נ"ל:

הגהות

רש"י ד"ה ובני עבודה כו' כי היכי דאפשר להו מחייבי ובעידן כו' כצ"ל:

ד"ה שלא יהא כו' לאחרים לאות. הס"ד:

ד"ה מוכרים לעולם כו' מכירה והמעות חוזרים כו' ימכר לך. כצ"ל והס"ד:

תוספות ד"ה לאתויי כו':

ד"ה ובני עבודה כו' ביהמ"ק וה"ה דהוה מצי למינקט כו' דתמיד והכי כו' כצ"ל:

ד"ה ציץ כו' ל"ה. וליכא למימר כו' ולא בעי לי' למימר דס"ד דליפטרו מתפילין כו' כצ"ל:

ד"ה מוכרין לעולם כו' ויוצא והמעות שלהם דהא ליכא למימר דלא הדרא כו' דממכרו יוצא חנם. ל"ה. ולא נראה דהא מפרש שמואל כו' כמו גבי ישראל ועוד יש להקשות

כו' (כצ"ל נ"ל) אלא איידי דתנא כו' תנא נמי גבי כהנים ומקדישין לעולם והכי כו' (ע"ב) (והשאר נמחק) לא יגאל עוד אלא מתחלקת לכהנים ביובל כו' ולא גאלה כו' שאין כו' כדרך כו' כצ"ל:

דף ד.

חדושים

תוספות ד"ה והך דאכילת כו' ומכאן נראה דג' בנ"א המודרים כו'. ראיתי בהג' מנהגים שמביא ראיה מכאן דג' שאכלו ביחד ב' מהם בשר ואחד מאכל חלב דנותנים לברך לאותו שאכל חלב דחזי לאצטרופי בהדייהו למיכל בשר אחר חלב ולא איפכא וכך מרגלא בפומי' דאינשי ואין אני רואה דבריהם דשאני אכילת קדשים ותרומה לזר או ג' המודרים הנאה זה מזה דאין להמאכל הזה היתר לאוכלו לזר או למודר הנאה לעולם אבל מאכל בשר מי לא חזי למיכל לגברא שאכל חלב אחר השיעור להפוסקים כדאית להו ותו הלא הם אוכלים או ראויים לאכול פת ביחד וחזי לאצטרופי לאוכל פת של האוכל בשר (וכ"כ שם בהג"ה בגליון) ונראה לי דאין להקפיד כלל בזה. נ"ל:

הגהות

גמ' נערכים לאתויי מנוול כו' (מיימוני פ"א מה' ערכין):

ערך כולו כו' (שם פ"ב)

א' שהעריך מאה כו' (שם פ"א):

רש"י ד"ה חוטא כו' בים סוף. הס"ד (ותיבת דלא גמירי יש למחוק כאן ושייך לקמן):

ד"ה שלנו הוא כו' בתר רובא. הס"ד:

ד"ה דמסר כו' דסד"א כו' קמ"ל דלא גמירי. הס"ד וכצ"ל נ"ל ודו"ק:

ד"ה לא יהו כו':

ד"ה ת"ל נפשות כו' ערך כו'. כצ"ל והס"ד:

תוספות ד"ה וגואלין לעולם כו' אותו מיד וישראל אינו כו' דהא תנן ומוכרין כו' ק"ו ליובל שמשמט כו' ויובל מוציאה עבדים אינו דין שמשמט ת"ל וזה דבר השמיטה שמיטה משמטת ואין יובל משמט אלמא אין יובל משמט כספים כו' כנ"ל להגיה. ועיין בילקוט פ' בהר רמז תר"ס ותבין דבריהם. נ"ל:

ד"ה ערך כולו כו' הואיל ואיתנהו דמים באברים ישנו בערכין. כצ"ל:

ד"ה נפשות כו' בערכין הואיל ואיתרבי מנוול כו' בדמים. כצ"ל והס"ד:

ד"ה ולא אוציא כו' וי"ל דבהמה אין בה כו' נקט לה וצ"ע דפשטיה כו' ומנא לן לומר מוהעמיד על פי דכתיב בההוא קרא גבי מעריך כו'. כצ"ל והד"א:
ד"ה א' שהעריך כו' ערך פלוני ופלוני עלי כו' ערך קמ"ל. כצ"ל והס"ד:

דף ד:

חדושים

תוספות ד"ה הוא והקדש כו' פירש"י דגבי הקדש נקט כו' בפרש"י שלפנינו ליתא ואדרבא דמיבעי ליה לרש"י אמאי נקט התם שותפין והכא משמנין. ודברי הרב הכ"מ אינם מובנים לי שדעת רש"י נראה שהיא כדעת הראב"ד ז"ל דוק ותמצא. והתוס' מפרשים כדעת הרמב"ם. נ"ל:
ד"ה והא פרה כו' וכ"ש כשמקדש הגוף דפשטה כו' עכ"ל: נראה דה"פ דפרה וחמור די"ל דפשטה קדושה בכולה כדלקמן אפ"ה אין קדוש אלא ראשה כ"ש טומטום שמקדיש גופה דלא אמרינן שיהי' נידון בכבודו. ונ"ל להגיה בדבריהם כשמקדיש הגוף דלא פשטה כו'. ודו"ק:

הגהות

גמ' איכא דאמרי אמר ר"נ כו' נידון בהשג כו' (מיימוני פ"ג מה' ערכין)
ד"א נפשות אין לי אלא אחד (שם פ"א)
והתניא ראש עבד זה כו' (מיימוני פ"ה מה' ערכין):
רש"י ד"ה וכל שאינו כו' נקבה ודאית. הס"ד:
ד"ה ערך סתום כו' עלי ערך. הס"ד:
ד"ה שלשת שקלים כו':
ד"ה שקול הוא כו' מנדר בערכין. הס"ד:
ד"ה שקול כו' לחודה והך שקולין כו'. כצ"ל:
ד"ה דהא מזדבן כו' לפלגי' אקדשיה. הס"ד:
ד"ה ואין כו' דקתני:
ד"ה אלא ל"ק כו' בכבודו דכי כתיב נפשות כו':
תוספות ד"ה וכמה פחות כו' י"ל דהתם בסתם ערך דזכר כצ"ל:
ד"ה לומר שאין כו' הכל יודעים שנותיו אבל הכא דבר גלוי כו' הואיל ואמר ערך סתם כו' כצ"ל נ"ל:
ד"ה הא לא קשיא כו' בקדשי ב"ה. ברייתא בקדשי מזבח דאמר ראש כו' ואינו נידון כו' דכי כתיב כו'. והשאר למחוק נ"ל:

דף ה.

חדושים

גמ' אמר רב גידל אמר רב האומר ערך כלי עלי כו' ויש להסתפק אם אמר ערך טומטום ואנדרוגינוס עלי לר"מ אי נותן דמיו די"ל דטעי בהא יותר מבן חודש דמפורש בהדיא בקרא משא"כ טומטום ואנדרוגינוס מהזכר ודאי נפקא ואינו מפורש כ"כ אמרינן דטעי וסבר שיש להם ערך והכי מסתברא. נ"ל. ודע שהרמב"ם ז"ל פסק (בפ"א מה' ערכין דין ג') דלא כר"מ אלא כרבנן דלא אמר כלום במעריך כלי או פחות מבן חודש וצ"ע דהרב ז"ל כתב (בפ"ו מה' ערכין דין כ') וז"ל המקדיש את עצמו לא הקדיש אלא דמיו והרי הוא חייב בדמי עצמו ומותר לו לעשות כו' והרב הכ"מ לא הראה מקור נביעת דין זה ומאין יצא זה להרב. ואני מצאתי בגיטין פ' השולח (ל"ט ע"א) ברייתא מבוארת ומפורשת כדברי הרמב"ם ומדייק התם דאתיא כר"מ דסבר אין אדם מוציא דבריו לבטלה אבל לרבנן איהו לאו לדמי קאי ולא קדוש לימכר גם לא לנתינת דמים. ע"ש ברש"י. ומאחר דרבינו פסק דלא כר"מ לא הו"ל למיפסק כברייתא זאת דאתיא כר"מ כדאמר התם ה"נ מסתברא. ושאלתי את פי רבותי יצ"ו ולא מצאתי ישוב נכון בדבריהם לקושיא זאת. וצ"ע. ודע שמ"ש שם הרמב"ם בדין י"ט המקדיש ידי עבדו כו' גם בזה לא הראה הכ"מ מקורו מהש"ס ואני מצאתי בגיטין (י"ב) מימרא דרב ופסק הרב כר' יוחנן דיכול הרב לומר כו' ולכך אין לו תקנה אלא בלוה ואוכל כו' ע"ש בסוגיא (ובפ"ט מה' עבדים) ואכמ"ל:

הגהות

גמ' כולה לא קשיא (כצ"ל רש"י).

בעי רבא ערכי עלי כו' (גז"ש פ"ה)

פחות מבן חודש כו' (מיימוני פ"א מה' ערכין):

רש"י ד"ה ואפילו למ"ד כו' ולמטה. הס"ד:

ד"ה ה"ג לא כו' גרסינן אלא הס"ד:

ד"ה הא בקדושת כו':

ד"ה אבר נמי כו' ודקאמר לדמי. הס"ד:

ד"ה בתם כו':

ד"ה מי אמרינן כו' לגבי מזבח. הס"ד:

ד"ה נידון כו':

ד"ה הקדיש שדה כו' אלף זוז. הס"ד:

תוספות ד"ה ימכר לצרכי כו' לא מישתמע הכי. הס"ד:

ד"ה והא מר כו':

דף ה:

חדושים

מתני' נכרי ר"מ אומר כו' (מיימוני פ"א מה' ערכין) פסק הרב שם דין ו' כר"מ ותמה עליו הר"א למה לא פסק כר"י ע"ש. ואני אוסיף עוד תמיהה א' דבסוגיא מבואר דברייתא דקתני קדשי ב"ה מועלים בהן אתיא כר"י דס"ל דמעריך ואין ערכו נגנז אלא בתחילת בית שני דוקא ולר"מ לא אתיא שפיר דכיון דס"ל דאינו מעריך א"כ לא קדוש כלל והאיך יאמרו בה דמועלין (וכמ"ש התוס' ד"ה אלא מעתה כו' דוק בסוגיא) והרמב"ם (בפ"ה מה' מעילה) פסק דמועלין. והנלע"ד ליישב הכל דס"ל לרבינו מדמקשה בגמ' אלא מעתה אליבא דר"י ש"מ דס"ל דאליבא דר"מ אתיא שפיר ולסוגית התוס' אדרבה קשה דלא א"ש (ותוס') [ברכת הזבח אמשטרדם: ותו] הוקשה לי' להרב בסוגיא דידן דפריך תני חדא עכו"ם שהתנדב כו' מקבלין ותניא אידך אין מקבלין ומשני כו' והוכיחו התוס' (בתוס' ד"ה תני חדא) דתרווייהו אליבא דר' יהודא אתיא דאי כר"מ ס"ל אין קדוש כו' והוקשה לי' דהא לר"י מקבלין משניה' אלא היכא דליכא למיחש לרפיון ידי' מעריכין ומקבלין וערכו נגנז והיכא דאיכא למיחש כגון לבסוף מקבלים ודינן כדין ערכין וא"כ ההיא ברייתא דקתני אין מקבלין לא א"ש לר"י לכן ס"ל להרב ז"ל דלר"מ דס"ל דאינו מעריך היינו שאסור לקבל הימנו מהעכו"ם מהטעם דלא לכם וכו' אבל מ"מ הוא קדוש כעין הקדש עכו"ם שמועלין בו ולכך אתיא ההיא ברייתא דקדשי ב"ה מועלים בעכו"ם כפשטי' אבל ר"י ס"ל דמקבלין מהם כדין ערכין וערכו נגנז היכא דאיכא למיחש לרפיון ידים כמו לא לכם וגו' והיכא דליכא למיחש מקבלין מהם לפ"ה ממש דמעריך ולפי"ז הני ברייתות ע"כ אתיא דלא כר"י דלדידיה מקבלין לעולם אבל לר"מ א"ש דברייתא דאין מקבלין היכא (דליכא) [ברכת הזבח: דאיכא] למיחש כגון בבנין כורש והיכא דליכא למיחש כלל מקבלין אליבא דר"מ ודין מעילה שייך לעולם ומשו"ה פסק הרב (פ"ח מה' מעילה דין ט"ו) דמועלין בקדשי עכו"ם לב"ה ואינו סותר כלל לפסק שפסק הרב כר"מ ובשיטתו אזיל גם (הרב המגיד) [ברכת הזבח: הסמ"ג] וא"ש השתא שפסק כר"מ מאחר דשתי הברייתות אתיא כוותיה לשיטת הש"ס כנ"ל. ודוק היטב:

הגהות

תוספות ד"ה שאני חרש כו' ואעפ"י שלא מעריכין כו' כצ"ל:

ד"ה אלא מעתה כו'. כבר נתבאר מה שיש לדקדק בדבריהם:

דף ו.

הגהות
גמ' תני חדא עכו"ם שהתנדב כו' (מיימוני פ"ח מה' מתנות עניים).
האומר סלע זו כו' (גז"ש):
רש"י ד"ה אמה כליא כו' נקט אמה דאמרינן כו' כצ"ל:

דף ו:

חדושים
תוספות ד"ה אילימא כו' מאי איריא לא נשתקע כו' אפי' נשתקע נמי (כצ"ל) אכן הרי"ף והר"א בפ"ק דב"ב הוכיחו מכאן דבנשתקע כשרה אפי' לשנותה לדבר הרשות. ע"ש ודו"ק:

הגהות
גמ' **מתני'** הגוסס והיוצא כו' (מיימוני פ"א מה' ערכין)
רבא אמר דכו"ע מלוה כו':
תוספות ד"ה כי פליגי כו' אבל גובה מן היורשים ונודר ומעריך כו' כצ"ל:

דף ז.

חדושים
גמ' והלכתא דיתבי דייני אפומא דבירא. והפוסקים פסקו דלא כהלכתא זו ופסקו כר' יוסי משום דקיי"ל מלוה ע"פ גובה מן היורשים וכמ"ש הרמב"ם (ספ"ב מה' נזקי ממון) ע"ש במ"מ:

הגהות
גמ' החופר בור ברה"ר כו' (מיימוני פי"ב מה' נזקי ממון):
ת"ר היוצא ליהרג כו' (מיימוני פי"ג מה' סנהדרין ופ"ג מה' שגגות):
האשה שיוצאה ליהרג כו' (מיימוני פי"ב מה' סנהדרין):
האשה שישבה על המשבר (מיימוני פ"ב מה' שבת):
רש"י ד"ה והא תני כו' חייבין יורשין. הס"ד:
ד"ה ומשני אנו מגם ילפינן כצ"ל:
תוספות ד"ה מיתיבי כו' וכן העתיק ר"ת כו' כצ"ל:

דף ז:

חדושים

גמ' [האשה שנהרגה כו' ואמאי איסורי הנאה נינהו (מיימוני שם ופי"ד מה' אבל):] אמר רב בפאה כו' ופסק כר"נ דשער המת מותר בהנאה ובשו"ת הרשב"א סי' ש"ל האריך להשיב ע"ז והסכים לדעת הרמב"ן וטויו"ד סי' שמ"א וברש"י שלפנינו ד"ה אלא אמר ר"נ כו' יש ט"ס במ"ש והלכתא כל דמחובר בה כו' וכצ"ל והלכך כל כו'. והתוס' בב"ק (י' ע"א) פסקו כהרמב"ם ע"ש:

סליק פירקא

פרק אין נערכין

תוספות ד"ה אין נערכין כו' חוץ מסלע אחד מגלגלין כו' עכ"ל. נראה כגון שבשעת הערך הי' עשיר ונתן מ"ט ואח"כ העני צריך ליתן גם הסלע הנ' כדאמרינן לקמן פ' השג יד. א"נ כגון שהיו לו ה' והעריכו הכהן ונתן ד' והעשיר נותן כל הנ' כדאיתא בגמ' וזה נ"ל עיקר בכוונת דבריהם. ודו"ק:

הגהות

(**גמ'** האשה שנהרגה כו' ואמאי איסורי הנאה נינהו (מיימוני שם ופי"ד מה' אבל):)

רש"י ד"ה קשיא ליה כו':

דבהמה קתני כו' הס"ד:

ד"ה אלא אמר כו' דבהנאה מנין כו' והלכך כל דמחובר כו' (כצ"ל) מיתסר בהדה. הס"ד:

ד"ה תני לוי כו':

ד"ה פשיטא כו' לגלויי עלה דלאו בשערה קא מיירי. כצ"ל והס"ד:

ד"ה בהמה:

סליק פירקא

פרק אין נערכין

(מיימוני פ"ג מה' ערכין)

פיסקא היו בידיו חמשה כו' כצ"ל:

אמר ר"א בר אהבה היו בידיו כו' (מיימוני פ"א ופ"ג מה"ע):

רש"י ד"ה ההוא לכל כו' אשר תשיג. הס"ד:

ד"ה יד הנודר כו':

דף ח.

חדושים

רש"י ד"ה פתחה שבעה עשר כו' ויום י"ז שראתה כו' ואינה צריכה שימור כו'. ר"ל דיום י"א לא בעי שימור לכו"ע מהלכה למשה מסיני כדאיתא סוף מס' נדה ע"ש:

הגהות

תוספות ד"ה פתחה י"ז כו' תחילת נדה ויום י"ז הוא יום אחרון של י"א יום של זיבה כצ"ל והס"ד:

ד"ה ג' ימים כו' התחיל נדותה דזה אי אפשר כו' כצ"ל:

דף ח:

הגהות

רש"י ד"ה שנים עשר כו' עד שתשב ז' נקיים. הס"ד:

ד"ה שלשה עשר כו':

ד"ה נדה ופתחה כו' ג' והם ואינך יהו כצ"ל:

ד"ה כל הטועות כו' ומתרץ אלא כל כו' כצ"ל:

ד"ה חוץ מפתחה ז' כו' דאיכא למימר ג' ימים מהנך כו' ואיכא למימר כו' היא דב' יומי קמאי מסוף זבה כו' כצ"ל נ"ל:

ד"ה דא"כ כו' נדחה ג' ימים. הס"ד:

דף ט.

חדושים

תוספות ד"ה מ"ש כו' מולד תשרי הבא ביום ד' ח' שעות וכי כו' ונדחה ר"ה מיום כו'. וקשה לרש"י לישני כו' (כ"ז אינו ברש"י שלפנינו) ולא תראה עד למחר ביום ה' דלא מקדים רק כו' לאו פירכא היא דאנן בהכי מוקמינן בדלא קדים אלא חד יומא כו' ונדחה גם למחר משום תרי שבי (ר"ל משום ירקא ומתיא כו' נ"ל) השתא נמי דייקינן ותירץ רש"י דלכך כו' דלבני בבל מיכסי סיהרא י"ח מחדתא ושית מעתיקא כדאיתא פ"ק כו'. וא"ת א"כ מאי כו' בתחילת ליל שבת האידנא בח' שעי וליכא הקדמה ב' ימים כו' (כנ"ל להגיה ור"ל דהא לא מיחזי בד' אלא בליל ה' ח"י שעות אחר המולד ודו"ק) וי"ל דמשמע ליה דהמולד דאשתקד הי' ביום ו' י"ח או למטה כו' וניחא השתא להאי אמאי לא שני דאשתקד היה המולד בז' י' שעות דמשמע כו' (כצ"ל ור"ל דא"כ יהיה בשנה זו ד' י"ח

וידחה עד יום ה' וליכא ב' יומי אלא דמשמע לי' שבאשתקד נדחה מקביעותו יום א' ממולדו. וק"ל) ומאי קאמר הלא יכול להיות דבשני מלאים היה המולד לתשעה שעות כו' (נ"ל וה"ה לשבעה. ק"ל) וי"ל דפריך מקדים תרי כו' שלפני הקיבוע ביום ו' שעה דהאידנא כו' דכי נמי תתכסה י"ח כו' (ור"ל וא"כ המולד דהאידנא הוא ד' א' ותראה בו ביום ואם יעברו ב' מלאים קדים ב' יומי וק"ל נ"ל) ודוק בכל מה שהגהתי:

ד"ה כגון שהיתה כו' חסירים ותאחר עתה בשביל כו' והמולד יהי' ה' כ"א שעות כו' תשובה לדבר כו' ה' שעי ביום שלפני הקיבוע דכי תשים ה' כ"א כו' (כנ"ל ור"ל כגון שהמולד היה בשעה כ' או י"ט על היום ותשים כ"א תקפ"ט יהיה המולד זה שעה י"ו או י"ז שהוא כמו ד' או ה' על היום ויכול לראות החדשה בשעה י"ב לבני א"י. ודו"ק) יהי' המולד ה' שעי מיום כו' דא"כ מייתרא סיהרא שני יומי וא"ת ונהי דלר"ה כו' ורישא דמתני' כו' (כצ"ל נ"ל) ודוק היטב:

הגהות

רש"י ד"ה קדים סיהרא כו' ביום ד' ור"ה בשבת כו' כצ"ל:

ד"ה עיבור שנה כו' של אשתקד עשינו חסר כו' כצ"ל:

ד"ה מייתרא סיהרא כו' לר"ה ג' יומי. הס"ד:

ד"ה שהיתה שנה כו':

תוספות ד"ה ה"נ כגון כו' והמולד בשבת יהיה הקיבוע השנה זו אם יהיו כסדרן כו' עד יום א' עד יום שביעי אבל בעיבור המולד אירע ביום ה' כ"א כו' כנ"ל להגיה. ודו"ק:

ד"ה מחד יומא כו' משום דשנה הבאה יהיה בז' י"ח ויקבע ביום שני כו' ואכתי ליכא אלא חד יומא כצ"ל. ור"ל דהא לא יראה עד יום א'. ק"ל:

ד"ה מ"ט כו' משתא ג' יומי ויקבע ביום א' תרי נמי מייתרא ב' כו' כצ"ל:

דף ט:

חדושים

גמ' הא קמ"ל דלא בעינן מצוה לקדש כו'. ונראה דרש"י גירסא אחרת היתה לפניו בגמ' והיא היא:

הגהות

גמ' ואף רבי כו' דתניא מעשה כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה הא שבעה כו' אבל שבעה דלא כו' כצ"ל:

ד"ה אלא הא כו' כולהו כסדרן הס"ד:

ד"ה ביום הנף כו':
ד"ה אחרים מניינא כו' אלא ארבעה. הס"ד:
ד"ה הא קמ"ל אי הוי כו':
ואף ר' כו' שמונה מלאים. הס"ד:
ד"ה ונראה חדש כו':
תוספות ד"ה סוף כו' לכך אשכחן ביום הנף. כצ"ל:
ד"ה מעשה כו' א"כ השנה כו' עד יום ד' דלא כו' ודאי אשתקד היה הקיבוע ביום ז' וע"י כו' ולכאורה אשתקד כו' מיום ג' ו' שעות דכי כו' ויכול להיות כי ביום ג' לו' שעות כו' הוי המולד השתא ביום ב' וג' שעות כו' כצ"ל נ"ל:

דף י.

חדושים

תוספות ד"ה אין בין כו' דאתא כר' יהודא כו' דאמר להפסיק התקיעות כו' (ר"ל אלא יתקע תקיעה בלי שום הפסק נשימה וה"ה שברים ותרועה בנשימה א'. ק"ל) מהכא משמע כו' בין תקיעה לתרועה כו' (נ"ל (ונ"ל) [ברכת הזבח: ור"ל] לר"י) שהיו מפסיקין דהתקיעה הראשונה היתה כו' שניה להיבטל כו'. ור"ל דהיינו תרועה וכפירש"י שם ועיין בתוס' דסוכה (נ"ד ע"ב) ודו"ק:

הגהות

גמ' אין פוחתין כו' (מיימוני פ"ג מה' כלי המקדש):
כמאן אזלא כו' אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה ולא מוסיפין כו' לא איתפרש טעמא כצ"ל:
ד"ה מב' חלילים כו' י"ב ימים שהחליל כו' הד"א:
תוספות ד"ה יש ספרים:
ד"ה י"ח ימים כו' ר"ח איקרי מועד לימא משמע כו' לאפסוקינהו דכיון שמברכין כו' (ע"ב) י"ח ימים שהיחיד גומר כו' ימים שאין היחיד גומר כו' ומ"מ נקיט דר"ש בידך דטוב כו' כצ"ל:

דף י:

הגהות

תוספות ד"ה ולא מוסיפין כו' פירש"י לא איתפרש כו' כנגד י"ב יום כו' כצ"ל:
ד"ה הרדוולים כו' והם מיני כלי כו' של עוגב הס"ד וכצ"ל:

דף יא.

הגהות

רש"י ד"ה י' נקבים כו' מיני זמר הס"ד וכצ"ל וב' תיבות ואמר גבוה הוא מיותר:

ד"ה וסימנך כו' גיד הגשה. הס"ד:

ד"ה צהלו מים כו' ים סוף. הס"ד:

דף יא:

חדושים

תוספות ד"ה איבעיא להו כו' וקשה לרש"י דבד"ה כו'. נראה דעיקר הקושיא היתה על מה שתמה בגמ' וליחזי פסח היכי עביד הלא לא עשאו כ"א פסח שני ולא עשאו ראשון דאין לפרש דלא הקריבו עומר מאחר דלא עשאו פסח ראשון דלא ידעתי מנ"ל דלא ספרו ז' שבועות אף דלא הקריבו הפסח. שוב נזכרתי הלכה הא דאיתא פ"ק דסנהדרין דהאי ויועץ כו' קאי אפסח ראשון שעיבר חזקיה השנה מפני הטומאה ועשה פסח ראשון בחודש אייר וא"כ האי עולה לאו הבאה עם העומר כיון דעומר נקרב באייר ודלא כר"ש בן יהודא דס"ל דהשיאה לעשות פסח שני ובזה יבואו דברי התוס' על נכון. ע"ש (י"ב ע"ב) ודו"ק נ"ל:

הגהות

גמ' בעי ר' אבין עולת נדבת צבור כו' (מיימוני פ"ג ופ"ו מה' תמידין)

בשבעה עשר בתמוז בטל כו' ואיתימא רב אשי ותסברא שירה כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה אתה בשלהם כו' המזבח ככהן. הס"ד:

ד"ה הם בשלהם כו':

ד"ה אלא באזהרה כו' איתפרש לן. הס"ד:

ד"ה אביי כו':

ד"ה ויאמר חזקיה נמלך הס"ד:

ד"ה אלא כו':

ד"ה נפ"מ כו' דאי אית ליה כו' כצ"ל:

ד"ה מה עולה כו' דהא אוקימנא כו' כצ"ל:

תוספות ד"ה אלא אמר כו' אמאי לא (אימלך) [ברכת הזבח: אמר] אלא ממוסף י"ו דניסן כצ"ל:

ד"ה לעולותיכם כו' מה עולה טעונה צפון אף שלמים כו' רבינו אלחנן כצ"ל והס"ד:

דף יב.

חדושים

תוספות ד"ה נסכים כו' וליכא לפרושי אם התנדב אדם כו' דאפילו הביאו קרבן חובה קרבנו כו' ומיירי ודאי שמקריבה ביום כו' כצ"ל. ור"ל שמקריב הנסכים של צבור ביום ואיבעי' לי' אי טעון שירה דאי מקריב בלילה ודאי אין אומרים שירה כו'. ק"ל:

ד"ה מחד בשבוע כו' אמר רבינא כו' אחר שנה שהוכתה כו' אי הכי כו' עשרים וה' הויין כ"ו הויין דאמר מר גלו כו' והוא י"א שנה כו' כצ"ל. ור"ל למלכות יהויקים:

הגהות

גמ' איבעיא להו נסכים הבאים כו' (מיימוני פ"ו מה' תמידין):

בראשונה במוצאי שביעית כו' (מיימוני פ"י מה' שמיטה ויובל)

הוי אומר זה יובל כו' כצ"ל:

רש"י ד"ה לגלותינו כו' היה מהם. הס"ד:

ד"ה יובל כו':

ד"ה ואי ס"ד כו' בשבוע כו' הס"ד:

ד"ה מכדי גלו נמי בתשע עשרה כו' כצ"ל:

ד"ה מ"מ תישסרי לרבינא כו' כצ"ל:

ד"ה מי סברת כו' גלו נמי בתישסרי כו' כצ"ל:

תוספות ד"ה ותסברא כו' היינו שיר של יום שמביאים אותו כו' הבאת קרבן. כצ"ל והס"ד:

ד"ה משבע שגלו כו' שהוא מנין דט"ו חדסר דשנה שביעי כו' היתה שנה כו' באותה שנה שנמנים ליהויקים כו' כצ"ל:

ד"ה ולדידך כו' מז' עד י"ט י"ב הוי וארביסרי כ"ו הויין כו' כצ"ל והשאר נ"ל למחוק:

דף יב:

חדושים

רש"י ד"ה ומשני הך תלת שני כו' לאו דוקא דהא יותר מתשעים שנה היו מחזקיה כו' כנ"ל להגיה. והוא כ"ג דחזקיה ונ"ה דמנשה וב' דאמון וח"י דיאשיה. וק"ל:

ד"ה עלו כו' וסוגיא זו לעומקה ורחבה וגובהה תמצא בשו"ת רלב"ח סי' קמ"ג ע"ש. ואין ספק שנוסחא מוטעית נזדמנה לו בספרי רש"י והעיקר הוא כגי' רש"י שבספרים שלנו

מדברי רש"י הוא וכך מוכח בתוס' להדיא ודלא כמו שנסתפק הרב הנ"ל שם ואריכות דבריו בזה הוא למותר:

תוספות ד"ה הנך שנים כו' שהרי משה לחזקיהו כו' (כצ"ל ר"ל דגלות ישראל שהגלה סנחריב היה בשנת ו' לחזקיה) והוא קרוב למאה שנה כו' כצ"ל נ"ל:

הגהות

רש"י ד"ה והיינו דאמרינן כו' יהויקים. הס"ד:

ד"ה ארבע מאה כו' שחרב בו. הס"ד:

ד"ה הוה לי' כו' עצמה חרב. הס"ד:

ד"ה שנת כו' הוי בכל יובל אלא מ"ט שנים. הס"ד וכצ"ל:

ד"ה אי כר"י כו' במוצאי שביעית. הס"ד:

ד"ה ואי אתה כו' לא מיתוקמא שמעתי כו' (כצ"ל) כדכתיב ביחזקאל. הס"ד:

ד"ה צא מהן כו':

ד"ה ומשני הנך כו' דכי מדלית תלת שני משכחת חורבן בשנת ארבעים ותשע כו' כצ"ל:

ד"ה כי קתני כו' ומוצאי שבת הס"ד:

תוספות ד"ה אלא צא מהם כו' ר"י אייתי שבסרי מי"ז יובלות הרי נ"ג שנה כצ"ל. ר"ל ל"ו וי"ז הם נ"ג שנה. ק"ל:

ד"ה הנך שני כו' ומנה י"ד ליאשיה כו' אבל לר"י דאמר שנת נ' כו' שבטים לא היו מונין שמיטין ולא יובלות כלל כו' כצ"ל נ"ל:

דף יג.

חדושים

תוספות ד"ה שאפי' משמרתו כו' בשנייה מי הואי כי כ"ד היו אלו נגד המשמרות שלא עלו שחולקות כו' (כנ"ל להגיה) וכוונתם דאף שעלה יהויריב אח"כ לא היה נקרא המשמר על שמו כ"א על א' מכ"ד שעלו. וק"ל:

ד"ה כלב כמה הוי כו' דוקא היה כלב בן ארבעים כו' (ר"ל התחלת מ' שנה ול"ט שהיו במדבר עולה ע"ח. ק"ל) שמא התחיל שנת הארבעים ואחד שלו ובשילוח כו' כצ"ל. ועיין במ"ש בס"ד בסוף זבחים בזה:

סליק פירקא

הגהות

גמ' וכן פשחור וכן אימר כו' כצ"ל:

גופא י"ז יובלות כו' (מיימוני פ"י מה' שמיטה ויובל)
שבע שכבשו כו' כל זה איתא בזבחים (דף קי"ח) ע"ש:
אין פוחתין משמה כו' (מיימוני פ"א מה' תמידין)
אין פוחתין מב' חצוצרות (מיימוני פ"ג מה' כלי המקדש):
רש"י ד"ה ושיציאה כו' התחיל למנות. הס"ד:
ד"ה בר כו':
ד"ה והצלצל כו' שם ולא יותר כו' כצ"ל:
ד"ה קס"ד כו' מזומנים הס"ד:
ד"ה בעלמא כו':
תוספות ד"ה הוקשית כו' למאי דפירשתי דכי כו' דבבל קודם דסליק עזרא נמי היו כו' (כנ"ל להגיה ע"ש) בעוד ישראל על אדמתם כו' (ר"ל שבט יהודא):
ד"ה מאי כדי לשבת כו' עד במסקנא דקאמר התם אמר רבינא כו' כך היא גי' התוס' לשם ע"ש:
בא"ד צפרא דחד בשבתא כו' הראשון יבקרו התמיד כו' שחיטתו של ה' בשבת כו' צפרא דחד בשבתא כו' כצ"ל:

דף יג:

הגהות

גמ' אין פוחתין מי"ב כו' (מיימוני שם פ"ג)
אין הקטן כו' (שם פ"ה):
רש"י ד"ה מנא ה"מ כו' ותו לא. הס"ד:
ד"ה אין לוי כו' הדוכן בשיר אז נכנסים כו' כצ"ל.
סליק פירקא
פרק יש בערכין
(מיימוני פ"א מה' ערכין)
תוספות ד"ה יש בערכין. מה בין כו'. שייך לדף שאח"ז:

דף יד.

חדושים

פרק יש בערכין

תוספות ד"ה הקדיש ג' אילנות כו' דאילו גדולים בשלש אילנות לבית כור סגי. עכ"ל. ונראה דזה כוונת הרמב"ם ז"ל שם (פ"ד דערכין דין י"ז) שכתב וז"ל היו ג' אילנות לתוך בית סאה כו' ואיירי בגדולים וכדאיתא במס' ב"ב אבל הכ"מ שם כתב ורבינו נראה שגורס בגמ' הקדיש ג' אילנות לתוך בית סאה כו' ולא דק דאין בזה גירסא נשתנית רק ר"ה איירי בקטנים והוא ז"ל איירי בגדולים וכמ"ש התוס' כאן נ"ל וק"ל:

ד"ה פחות מכאן כו' לכל אילן ואילן ר"נ אמות כו' (כנ"ל כי בית סאה הוא נ' על נ' שהן כ"ה מאות אמות וי' אילנות נטועים בתוכם והמעשר מן כ"ה מאות הוא ר"ן. ק"ל) ועיין בתוס' פ' ח"ה (דף ל"ו ע"ב) שהאריכו בזה:

הגהות

גמ' המקדיש כו' (מיימוני פ"ד מה' ערכין).

אמר ר"ה הקדיש כו' (גז"ש).

רש"י ד"ה והא קתני כו' קא מיירי. הס"ד:

ד"ה בעכו"ם כו':

ד"ה אין לי כו' שראוי לזריעה הס"ד:

ד"ה פודה כו' קרקע ושדה כו' הד"א:

ד"ה הקדיש שלש כו' קטנים שביניהם הס"ד:

ד"ה פחות כו':

ד"ה ואח"כ כו':

ד"ה הקדיש כו':

ד"ה ליפרקו כו' בפני עצמן הס"ד:

תוספות ד"ה פחות מכאן כו' הקונה ג' אילנות והם מד' אמות עד י"ו כו' דפחות מר"נ לא הקדיש כו' כצ"ל:

דף יד:

חדושים

גמ' אמר מר כו' אמאי וליקדשו אגב ארעייהו כו'. יש לדקדק למה לא הקשה כן אברייתא דלעיל (ע"א) דקתני ולא עוד אלא אפי' הקדיש אילנותיו כו' כשהוא פודה האילנות פודה בשוייהן. (וצ"ל דברייתא דלעיל ס"ל כמ"ד בעין רעה מקדיש ולא מקדיש כ"א קרקע אבל נהרדעי ס"ל דקדיש קרקע. שוב ראיתי להתוס' פרק ח"ה (ל"ח ע"א) שכתבו כן וע"ש.

ומ"מ נראה מוכח דאם הקדיש גם הקרקע בפי' ה"ז פודה אגב ארעא ודלא כר"ה דלעיל וזה א' מן ההשגות שמשיג הר"א ז"ל על הרמב"ם שפסק כר"ה וע"ש וצ"ע:

הגהות

גמ' אמר ר"פ הקדיש טרשין כו' (מיימוני פי"א מה' שמטה ויובל)
בשור המועד שהמית כו' (מיימוני פי"א מה' נזקי ממון).
באונס ומפתה כו' (מיימוני פ"ב מה' נערה בתולה):
רש"י ד"ה אי משום כו' ר"מ הס"ד:
ד"ה בתר כו':
ד"ה נאמר כאן כו' בשדה אחוזה הס"ד:
תוספות ד"ה איבעיא להו כו' בעלמא אפי' בג"ש הס"ד:
ד"ה במועד אין כו':

דף טו.

חדושים

תוספות ד"ה אילו באו עליה כו' ואילו בעל בתולה שלימה דעלמא לא יהיב כו' (אבל זה שבא שלא כדרכה תחילה ס"ל לרש"י דאינו משלם קנס ולכך לא פירש בעל שלימה אהראשון. ק"ל)
לפיכך פר"י כו' שבעל אחריו כדרכה (ר"ל ובעל שלימה היינו הראשון שבא שלא כדרכה ולפיכך הקשו לעיל אפירש"י דהומ"ל שבאו שנים שלא כדרכה וכ"כ להדיא בפ' אלו נערות ע"ש:
ד"ה כשם שאנו כו' עד שפנו למדבר מצד אחד וזה כשם שאנו עולים כו' כצ"ל: והילך הציור לדעת התוספות.

הגהות

גמ' במוציא שם רע כו' (גז"ש פ"א):
תוספות ד"ה לעיל הוו להו כו' וגבי מקדיש בית ליכא גז"ש כו' גבי מקדיש בית כמאן דכתיב וחשב כו' כצ"ל:
ד"ה אילו באו כו' בעל שלימה ג' זהובים כו' ובספרים כתוב אותו שבעל כדרכה. הכי איתא פרק אלו נערות ע"ש בתוס':

דף טו:

הגהות
רש"י ד"ה לישנא תליתאי כו' לגלות לו סוד הס"ד:
ד"ה לאמרו כו':

דף טז.

הגהות
תוספות ד"ה הא דאהני כו' באים עליו ועוד יש מפרש כו' הד"א עיין מ"ש בזבחים על דברי התוס' שם:

דף טז:

חדושים
תוספות ד"ה ומאן דאמר עד נזיפה כו' וא"ת למ"ד נמי קללה הא כתיב הכאה וי"ל כו' כנ"ל להגיה. ור"ל שהיא חמורה מקללה ק"ל:
סליק פירקא

הגהות
רש"י ד"ה עד קללה כו' המוכיח הס"ד:

דף יז.

חדושים
פרק השג יד
תוספות ד"ה השג יד בנודר כיצד עני כו' עשיר שאמר ערכי עלי ושמע עני ואומר כו' (והשאר יש למחוק ע"ש) ומשני אחדא פי' אמצורע כו' (כצ"ל) ואם אמר כן בערכין מ"ט דרבנן כו' ונראה דמטעם זה פסק הרמב"ם כר' ולא כרבנן דמסתבר טעמיה ע"ש (פ"ג מה' ערכין) ובב"מ לא כתבו כן ולא נהירא וכמו שדחה הרב בעצמו שס. ע"ש:

הגהות
פרק השג יד
(מיימוני פ"ג מה' ערכין)
הרי שאמר קרבנו של מצורע כו' (מיימוני פי"ד מה' מע"ק ופ"ה מה' מחוסרי כפרה):
רש"י ד"ה והערכין בנערך כו' נותן ערך הנערך כצ"ל והס"ד:

ד"ה בזמן כו':
ד"ה וקפריך השג כו' בהשג יד הס"ד:
ד"ה השנים כו' מידת שנים אלא כפי שאותו כו' כצ"ל:
תוספות ד"ה השג יד בנודר כו' משא"כ בערכין הס"ד ומ"ש בספרים הוא כו' עד עשיר נ"ל למחוק:

דף יז:

הגהות

גמ' היה עני והעשיר כו' (שם פ"ג)
והתנן מצורע שהביא קרבנותיו כו' (מיימוני פ"ה מה' מחוסרי כפרה)
הי' יודע לו בעדות כו' (מיימוני פי"ד מה' עדות):
רש"י ד"ה עשיר והעני כו' נדר אזלינן. הס"ד:
ד"ה שהביא כו':
ד"ה הכל הולך כו':
תוספות ד"ה ר' יודא כו' וא"ת כו' כ"א אשם וי"ל דהא ודאי כו' כצ"ל נ"ל:
ד"ה אבל בקרבנות כו' בהן כלום כיון שלא כו' כצ"ל:

דף יח.

הגהות

גמ' אבל בקרבנות אינו כן (מיימוני פ"י מה' שגגות)
ספינתו בים (שם פ"ג)
השנים בנידר כו' (מיימוני פ"א מה' ערכין)
כיצד העריכו פחות כו' (שם פ"ג)
יום שלשים כלמטה כו' (גז"ש):
רש"י ד"ה ולידון בכבודו כו' נפש אזלינן. הס"ד:
ד"ה שיתן כו':
ד"ה להקל. דערך על בן כ' יותר גדול כו' כצ"ל:
תוספות ד"ה לא צריכא כו' פי' בקונטרס אבל בערכין כו' ולא נמצא זה ברש"י שלפנינו ואדרבא איפכא ס"ל במתני' ודו"ק:
ד"ה שיתן כו' פירש"י דבדמים פשיטא כו' כצ"ל:

דף יח:

חדושים

תוספות ד"ה איבעית אימא כו' דיליף ראש מרגל. ולא נמצא בספרים שום תירוץ על קושיא זו ול"נ דכאן קאי אבין האצבעות וכף הרגל דאינם מעכבים בפריחת כולו וטהור כמ"ש הרמב"ם (בפ"י מה' טומאת צרעת ופ"ז) ע"ש אבל גב הרגל ודאי דמעכבת והיא הגז"ש באיזהו מקומן נ"ל:

ד"ה ופדויו כו' חפשנו כו'. כבר כתבתי דלפירש"י א"ש דגרס וכתיב גבי לויים חדש ומעלה וכ"כ הרב הכ"מ ק"ל:

ד"ה שנתו כו' וי"מ דאין אנו כו' כ"א מיום הרצאה כו' (ור"ל דמיירי שר"ה הוא יום ח' שלו. ק"ל) ואי אזלינן כו' לא תמצא כו' שהרי לעולם הוא בן שנתו אלא ש"מ כו' (כצ"ל) ור"ל דאין לומר דילמא גם התוס' בהרצאה איירי דא"כ כיון דכל יום ראוי להרצאה תו לא משכחת שיהי' בן שנה בשעת שחיטה ובשעת זריקה והוי שנה שניה דהא כולה הרצאה הוי יום א'. ודו"ק:

בא"ד ואומר מורי הר"ש כו' בפרק בתרא (ל"א ע"א) והחזקוני פ' פנחס לא ראה כלל כל דברי תוס' הללו ע"ש וביותר דה"ל להקשות קושיא זו בשם הר"ר אלחנן בעל התוס' ע"ש:

סליק פירקא

הגהות

גמ' רבי אומר א"צ ראשון וראשון בכלל כו' חמש שנים תו מבן חודש ועד בן כ' ל"ל כו' כצ"ל:

נאמר כאן למעלה ונאמר להלן חדש ומעלה מה כו' כצ"ל לפי גי' רש"י ול"ג ופדויו כו' והתוס' גי' מוטעית הי' לפניהם ק"ל.

שתי שנים שבשדה אחוזה כו' (מיימוני פי"א מה' שמטה ויובל)

אמר רב לערכין (מיימוני פ"א מה' ערכין):

רש"י ד"ה מה התם כו' חד יומא הס"ד:

ד"ה גז"ש כו':

ד"ה שני תבואות כיון דכתיב שני שני תבואות במשמע תבואות כו' כצ"ל:

תוספות ד"ה במספר שני כו' דהו"ל למיכתב תבואה משמע שתבואה א' כו' פי' וכשיבא תשרי כו' כצ"ל:

דף יט.

הגהות

רש"י ד"ה ומ"ש זכר כו' ט"ו שקלים. הס"ד:

ד"ה פאחא כו':

סליק פירקא

פרק האומר משקלי

(מיימוני פ"ב מה' ערכין)

אמר ר"י האומר קומתי כו' (גז"ש):

רש"י ד"ה בזמן שאמר כו' קומתי וקאמר מלא אלמא לטפויי כו'. כצ"ל:

תוספות ד"ה מרפיקו כו' שקורין אשייל"א (ר"ל הוא בית השחי) מאציליהם ולא תחת כו' שקורין קוד"א כו' (והוא מרפק העצם שאחר הקנה יד וקורין אילינבויגין בל"א ועיין בתוס' דמנחות):

ד"ה דבתר דשקלי כו' נמי היו מכריעים יותר כו'. כדמוכח בב"ב פ' המוכר את הספינה והיכי כו' כצ"ל:

דף יט:

הגהות

גמ' דמי ידי עלי כו' (מיימוני פ"ב מה' ערכין):

רש"י ד"ה מעל רגלו כו' עד הארכובה. הס"ד:

ד"ה ש"מ כו':

תוספות ד"ה חלצה שנחתכה הרגל ונשתייר כו' דמיירי הכא מקשרי הרצועות כו' (ר"ל והרגל היא שלמה אלא שקשר הרצועות כו'. ק"ל)

כשירה דהוי שפיר כו' כצ"ל:

ד"ה התם כו' דמיו שאומרים כו' קודם לכן כו' בנודר ונתן פדיון כו' כצ"ל:

דף כ.

חדושים

פרק האומר משקלי

תוספות ד"ה ואין נידונין כו' בערכין וקשה שהרי הקשנו כו' כצ"ל. ודע שמ"ש בגמ' הב"ע כשעמד בדין. הנה לפי מה דקיי"ל דמלוה ע"פ גובה מן היורשים דשיעבודא דאורייתא

תו לא איצטריך לפרושי כשעמד בדין לא לעורך ולא לנערך ומכאן השיג הר"א ז"ל על הרמב"ם והכ"מ ז"ל כתב כיון דחזינן במתני' דלקמן מוקי גמרא כשעמד בדין משמע דבלא"ה קים ליה להגמרא דאם לא עמד בדין פטורים וע"כ כו' עכ"ל. ושותא דהרב לא ידענא דתלי תניא בדלא תניא דהא לקמן נמי מוקמינן בשעמד מכח האי דיוקא דש"מ דבעל פה גובה מן היורשין וכדמשמע מלשון רש"י לקמן וא"כ הדרא קושית הר"א ז"ל לדוכתה וצ"ע ודו"ק:

הגהות

גמ' חומר בערכין כו' (מיימוני פ"א מה' ערכין).

ערך ידי כו' (שם פ"ב):

רש"י ד"ה פשוט כו' בעיות. הס"ד:

ד"ה שאין כו':

ד"ה ערך חציי כו' כבידי דהוי כו' הד"א:

ד"ה ל"ש כו' וכ"ש כולו. הס"ד:

ד"ה אפילו כו':

ד"ה סברי לה כו' פליג בכולו. הס"ד:

תוספות ד"ה ת"ר חומר כו':

דף כ:

חדושים

ד"ה והא מדסיפא כו' בפ' בתרא דחולין המקדיש כו'. מכאן יצא להרמב"ם ז"ל שכתב (בפ"ג מה' ערכין דין י"ג) המפריש כו' והוא דאיתא פ' שלוח הקן (קל"ט) בדמים פלוגתא דר"י ור"ל ופסק כר"י ובערכין פסק כלישנא בתרא דלשם ובברייתא דהתם ע"ש. והכ"מ ז"ל לא כתב מקור נביעת הדין הנ"ל:

הגהות

גמ' שור זה עולה כו' (מיימוני פי"ד מה' מע"ק):

רש"י ד"ה לא שנו כו' היו בעין. הס"ד:

ד"ה עלי כו':

תוספות ד"ה א"ר חייא כו' אלא דאמר כו' אבל אמר שור זה עלי כו' והכי איתא בפ"ק כו' והא דתניא במתני' שור זה נראה דרבותא אשמעינן כו' שור זה עלי עולה גוף השור כו' כצ"ל נ"ל:

דף כא.

חדושים

גמ' הקדישו הדר בו כו' (מיימוני פ"ו מה' ערכין דין ל') וז"ל הרב שם המשכיר בית לחבירו וחזר והקדישו ה"ז קדש ופקעה השכירות ואם דר בה השוכר מעל. עכ"ל: ומשמעות הלשון משמע שהקדיש בית בנוי ואפ"ה מעל השוכר והיינו כרב דס"ל כן במעילה והביאו התוס' ד"ה כי דייר כו' דהך סוגיא דהכא כרב וצל"ע דבה' מעילה דין ה' כתב הרב וכן המקדיש בית בנוי הדר בו לא מעל כו' וכר"ל דהתם ודלא כרב והכ"מ ז"ל לא הרגיש בזה ועוד אדקדק בזה על דברי הכ"מ ז"ל שם בגמ' דמעילה בס"ד ע"ש:

תוספות ד"ה ה"ק כו' ובתוספתא תניא כו' עמד השוכר כו' עד שתצאו מרשותו ומעלה שכר להקדש כו' (לשון זה צריך ישוב לפי' התוס' דלעיל. ודו"ק) וי"ל דהא דתניא בתוספתא כו' ולפי"ז מתורצת ג"כ התמיהה דלעיל וכך תירץ הר"ן בשם י"א בנדרים ר"פ השותפין ע"ש בדף מ"ו שהאריך בזה:

בא"ד וה"נ איתא בירושלמי כו' המשכיר בית כו' כצ"ל נ"ל:

ד"ה הכי גרסינן כיון כו' שהרי חבירו הקדיש כו' אבל אין לפרש כיון שמעל נפיק הבית לחולין וכפירש"י וקאמר לו ר"מ אמר על ההוא דתניא כו' (כצ"ל והשאר יש למחוק נ"ל ודו"ק) דמהאי טעמא חשבינן שאר כלי שרת קדוה"ג כצ"ל והס"ד ור"ל אבל לא קרדום שעושין על ידו כלי שרת ק"ל:

סליק פירקא

הגהות

גמ' חייבי ערכין כו' (מיימוני פ"ג מה' ערכין)

חטאות ואשמות כו' (מיימוני פי"ד מה' מע"ק)

עולה צריכה דעת כו' (שם):

רש"י ד"ה הקדישו כו' בו הקדישו. הס"ד:

ד"ה ונ"ל דל"ג שכר וה"ג כו' הד"א ור"ל דל"ג כיון דמעל ביה שיפיק שכר לחולין ל"ג שכר כו':

תוספות ד"ה כי דייר כו':

דף כא:

הגהות

רש"י ד"ה וכי קאמינא כו' הפרשה הס"ד:

ד"ה והא דשמואל כו' אמר איפכא. הס"ד:
ד"ה אף בשעת כו' לעיל שינוייא הוא. הס"ד:
ד"ה דעשויה:
סליק פירקא
פרק שום היתומים
ושום ההקדש כו' (מיימוני פ"ג מה' ערכין ופי"ב מה' מלוה):

דף כב.

הגהות
גמ' אין נזקקים לנכסי יתומים כו' (מיימוני פי"ב מה' מלוה):
רש"י ד"ה כשחייב מודה כו' אביהם הס"ד:
ד"ה כולהו כו':
ד"ה גרושה כו' מזונות. הס"ד:
ד"ה ההיא כו':

דף כב:

חדושים
פרק שום היתומים
גמ' אמר רבא הלכתא כו' (שם פי"ב) ועיין מ"ש הרה"מ שם לדעת הרמב"ם ודלא כמ"ש בסמ"ע סי' ק"י ס"ק ט' בחו"מ דלהרמב"ם יש גירסא אחרת ולא דק עיין במ"מ:

הגהות
גמ' דהא אמר רבא הילכתא אין נזקקין ואי מזדקקים כו' כצ"ל:
רש"י ד"ה ואם אמר כו' נזקקים הס"ד:
ד"ה שדה כו':
תוספות ד"ה ואם אמר כו' תנו דשייך בחוב ובמתנה דאם צוה כו' כצ"ל נ"ל:
ד"ה ואם כו' ואומר ר"י נזקקין איצטריכא ליה והא דנקט כו' כצ"ל:
ד"ה אמר רב אשי כו' שלא בפני בע"ד. הס"ד:
ד"ה ואין מעמידין כו' הלכך אין לתת אותה אלא למי שמתחייב כו' כצ"ל. נ"ל:

דף כג.

חדושים

תוספות ד"ה אלא הא דאמר ר"ה כו' אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ה"מ שכ"מ דאין אדם כו' דמתני' לגרש אשתו. כצ"ל. ולמאי דמשני ס"ל לר' יהושע דיש חילוק בין שבועה לממון לגרש וק"ל:

ד"ה מר סבר כו' שלא יהנה מאשתו פסולה כשיבא כו' לו נדרו לא יתיר לו כו' כצ"ל. (ר"ל לשון זה צריך שיאמר בפני חכם ולא יתיר לו משא"כ כאן נודר שלא יחזיר אשה זו כשירה שמגרש ולא ימנע החכם להתירה דלא אסיק אדעתיה שנדר בשביל הקדש וק"ל):

סליק פירקא

הגהות

גמ' המקדיש נכסיו כו' (מיימוני פ"ז מה' ערכין ופי"ז מה' אישות).

איכא דאמרי בבריא דכו"ע ל"פ דאדם עושה קנוניא כו' כנ"ל להגיה וכך העתיק בכ"מ שם.

אלא הכא בשאלה להקדש כו' כצ"ל:

משה בר עצרי כו' (גז"ש פי"ז מה' אישות)

ומי אמר אביי כו':

רש"י כרשב"ג במס' כו' הראשון ומכר רשב"ג אומר כו' כצ"ל:

תוספות ד"ה אלא הא דא"ר הונא כו':

ד"ה בשאלה דהקדש כו' וא"כ האיך קאמר ר"ה כו' כצ"ל:

דף כג:

הגהות

גמ' המקדיש נכסיו והיתה כו' (מיימוני פ"ז מה' ערכין):

אע"פ שאמרו חייבי כו' (מיימוני פ"ג מה' ערכין)

רש"י ד"ה דר' אבהו כו' בתרא. הס"ד:

ד"ה אם חובו כו':

ד"ה ורבנן כו' נכסי אוזפיה הס"ד:

ד"ה מין א' כו' ומגירה אחד נותן שנים מן כו' כצ"ל:

ד"ה וכל שיש כו' תיסגי ליה. הס"ד:

ד"ה המקדיש כו':

תוספות ד"ה ערב תנן כו' תימא ונהרדעי דאמרי נמי כו' (נ"ל להגיה ור"פ דאמר כו' ודו"ק). ואעפ"כ צריך להתיישב עוד בדבריהם. נ"ל:
ד"ה הפודה כו' אלא מיירי כגון הקדיש מאה והיה בחובו ג' מנה כו' וה"פ כו' ההקדש והיה נראה שפדה הכל כו' כצ"ל:
ד"ה משום דרבי אבהו כו' דהיינו קדושת דמים והקדישו הלוה כו' כצ"ל נ"ל:
ד"ה עד פלגא כו' שאינו שוה אלא בציר מפלגא כו' כצ"ל. נ"ל:

דף כד.

חדושים

פרק אין מקדישין
תוספות ד"ה רב ושמואל כו' משתי סלעים וב' פונדיון יפין שהרי אם גאלו כו' שנה ושנה (ע"ב) מ"ט סלעים למ"ט שנים פש כו' (כצ"ל והד"א נ"ל) חשבון סלע ופונדיון לשנה אבל כאן השמיענו לפי שאין עד היובל כו' לפיכך לא הזהיר כו' משתי שנים דאז הוא כו' (כצ"ל נ"ל) וא"ת מאי קמ"ל הא מתניתין דמקדישין ביה לפני כו' כנ"ל למחוק תיבת קתני ור"ל כיון דלא איירי מדין גירוע אלא חידושא אתי לאשמעינן מאי קמ"ל פשיטא דמקדישין לפני היובל ואחר היובל ומאי קמ"ל הברייתא בזה ותירצו דהרבותא היא דבשנת היובל עצמה יכול להקדיש בין ר"ה ליוהכ"פ שלפני ושאחרי היובל ולפי"ז עיקר פלוגתא דרב ושמואל היא מיו"כ של יובל עד ר"ה שאחר היובל וא"כ צריך להגיה בתירוץ התוס' וי"ל דה"פ דאע"ג דאין השנה מתחיל אלא בר"ה מ"מ כו' יובל מאריכה עד יו"כ כנ"ל ודו"ק:

הגהות

גמ' המקדיש את נכסיו מעלין כו' (מיימוני פ"ז מה' ערכין)
אחד המקדיש כו' (גז"ש):
תוספות ד"ה אין להקדש כו' אלא מרגליות לבדה כך הדין כו' כצ"ל נ"ל.
סליק פירקא
פרק אין מקדישין
(מיימוני פ"ד מה' ערכין)
רש"י ד"ה אבל הקדש כו' אלא בחמשין ואי חשבת אותן חדשים כו' נ"ל:

דף כד:

חדושים

רש"י ד"ה אנא דאמרי כרבי. ולשמואל אפי' לרבי כו' (ונ"ל דמטעם זה פסק הרמב"ם שם דין י' כשמואל ודלא כרב משום דרבנן ס"ל כשמואל וגם רבי משא"כ רב לא ס"ל כרבנן אבל לא פסק כשמואל מצד הק"ו שלו דאי מצד הק"ו מוכח דס"ל לשמואל כר"ש דסבר דהכהנים נכנסין ואין נותנין דמים והרב פסק כר' יהודא בדין י"ט ע"ש אלא ע"כ הטעם כמ"ש והוי כמו גזירת הכתוב ודלא כדעת התוס' דאי ס"ל כרבי אזי הוא מצד הק"ו דליתא ולכך פסק הרב כשמואל דאתי ככו"ע אפילו כרבי וכיו"ב ה"ל להרב הכ"מ לבאר ולא לשתוק. ודוק. ע"ש)

דשייך בי' לשון מיום כו' אבל כו'. כצ"ל:

תוספות ד"ה מ"ט כו' מאחר שלא דיבר הכתוב היה לנו לומר כו' (ור"ל וע"כ היא קדושה דלא ס"ל ק"ו דשמואל ק"ל) כמו שאומר שמואל ולפיכך הוצרך לפרש כו' ומשו"ה הוצרך רב יוסף כו' מכח הק"ו וי"מ דקאי פלוגתא דרב כו' כנ"ל להגיה. ור"ל די"א ס"ל דשמואל לא ס"ל כר' דזה לא יתכן דא"כ ל"צ ק"ו לשמואל אלא הול"ל דס"ל כרבנן כו' כנ"ל ודוק. וכבר כתבתי דהרמב"ם לא ס"ל כהתוס':

ד"ה אי כרבי כו' ה"מ לשנויי ההיא כדמשני לעיל כו' ר"ל דאתיא כרבנן והוא ס"ל כרבי וא"צ ליתן פונדיון. וק"ל:

הגהות

רש"י ד"ה מכלל כו' בגירוע קאמר והא רב ושמואל כו' הס"ד והד"א:

ד"ה אי רבי כו' מקדיש ופריק כו' כי פריק לה כו' כצ"ל:

תוספות ד"ה אמר לך כו' ע"כ האיך קאמר רבנן כו' כצ"ל:

דף כה.

חדושים

גמ' יוצאת לכהנים ביובל כו' והרמב"ם גרס אינה יוצאה כו' והכי א"ש דלגירסא זו אין אנו צריכין למ"ש התוס' לקמן (כ"ו ד"ה אילימא כו') ודוק. נ"ל:

רש"י ד"ה וליקדשו הנך נקעים כו' הא אינהו נמי הכי מיפרקי עכ"ל. דע שהרמב"ם ז"ל כתב שם פ"ד דין י"ד וז"ל. היו שם מקומות נמוכות עשרה או יותר ואין בהם מים נמדדים בפ"ע ומחשבין להן מה שראוי להן. עכ"ל. וכתב עליו הר"א ז"ל איני יודע מה הם בפ"ע שהרי נמדדין עמה לפי' הגמ'. עכ"ל. פשוט שדעתו כדעת רש"י ז"ל ואין נפקותא שיחשבו

בפ"ע אלא נמדדין עמה. והרב הכ"מ כתב ואיני יודע היכן ראה בגמ' דנמדדין עמה דהא כי סד"א דמיירי כשאין בהם מים אקשי וליקדשו באנפי נפשייהו משמע דאי הוה אמר דקדשו באנפי נפשייהו הוי ניחא ליה וכי שני ליה דמתניתין במלאים מים משמע דכי אינם מלאים מים קדשו באנפי נפשייהו ונפקותא כו' היינו ודאי שמחשבים מה שראוי להם שדבר פשוט שאינם שוים כמו שאר השדה וכו' עד כאן לשונו: ואני לא אבין דבריו דהא פריך והתניא כו' אין לי אלא כו' ת"ל שדה מ"מ. מבואר להדיא דדינן שוה לשאר שדה ותמיהת הר"א עדיין קיימת על רבינו. אכן מצאתי ברש"י בקידושין (ס"א ע"א) ומשם תראה דדברי הרמב"ם הם נכונים דאתי לאשמעינן דאין מודדין המדרון שבהם אלא קרקעית הקרקע בפ"ע ונפדית לפי ערך משא"כ אם היה נמדד עם שאר הקרקע הי' נמדד גם המדרון. וכ"כ גם התוס' לשם ע"ש וא"כ אין השגת הר"א ז"ל השגה על הרמב"ם ואם כוונת הכ"מ היה ג"כ לזה היה לו לבאר ולא לסתום גם אין פשט לשונו מורה ע"ז נ"ל. ומ"מ דברי רש"י סותרים זא"ז דבקידושין פי' שיש נפ"מ וכאן פירש דאין נפקותא ומצינו בכמה דוכתי שפירש פירושים חלוקים וסותרין זא"ז:

הגהות

גמ' היכי דמי כגון דאקדשיה בפלגא דמ"ח כו' עיין מ"ש הראב"ד בהשגה דלשם:

המקדיש שדהו כו' (מיימוני פ"ז מה' ערכין)

וחצי לתך סאה ותרקב וחצי תרקב ת"ל כו' כצ"ל כי חצי סאה הוא תרקב וא"כ הוא כפל לשון וכ"ה ר"פ בית כור וק"ל:

הקדישה וגאלה כו (גז"ש):

רש"י ד"ה וה"ד דאקדשה בפלגא דמ"ח דאי כו' כצ"ל:

ד"ה ולא בזרע כו' בינונית. הס"ד:

ד"ה מעובה כו':

דף כה:

הגהות

גמ' אשה מי מעמיד לה שדה כו' (מיימוני שם).

הגיע יובל ולא נגאלה כו' (מיימוני פ"ד מה' ערכין):

רש"י ד"ה ותיפוק ליה כו' יבום כו' הס"ד:

ד"ה משום כו':

ד"ה אשה שהקדישה כו' יכולה לפדותו. הס"ד:

ד"ה שכן יורשה דהוא כו':
ד"ה בשל אחרים אני זוכה אם גאלה כו' כצ"ל:
תוספות ד"ה כלום יש כו' ואח"כ צ"ל: ד"ה אחוזתו כו' שדה חרמין דדייק ק"ו כה"ג כו' וילפינן נמי שדה שהיא אחוזה דאינה יוצאה מיד כהן משו"ה כו' כצ"ל והשאר נמחק נ"ל:
ד"ה מה להלן כו' ואם מכר כו' שגאלו אחר בשני דרכים אלו לא יגאל עוד ליד הבעלים אלא והיה בצאתו כו' לאשמעינן שיוצא בדמים כו' כצ"ל נ"ל :
ד"ה ור"ש כו' ולא איצטריך ג"ש לומר דיוצא כו' נ"ל דצ"ל אלא למר דיוצא בדמים ולמר איצטריך גז"ש דיוצא בחנם. ודו"ק נ"ל:

דף כו.

הגהות

גמ' שדה שיוצאת לכהנים ומכרה כהן והקדישה לוקח וגאלה אחר כו' (מיימוני פ"ו מה' ערכין דין ז') והכ"מ לא הראה שם מקורו:
תוספות ד"ה מ"ט כו' משתמע ולפי מה כו' כצ"ל:
ד"ה אילימא כו' ושמא היינו דקאמר וא"ת הא יש לאוקמה ביובל ראשון כו' (כנ"ל להגיה) הגזבר וגאלה כו' כצ"ל):

דף כו:

חדושים

גמ' אמר ר"נ בר יצחק בעלמא לר"ש ור"י קנין פירות כו' כצ"ל. וסוגיא זו איתא גם במס' ב"ב ובגיטין ע"ש. ודע שהרמב"ם ז"ל פסק (בפ"ד מה' בכורים דין ו') דקנין פירות לאו כקנה"ג דמי והמוכר שדה לפירות הלוקח מביא ואינו קורא וכר"ל דאמרינן במס' ב"ב ובר"פ החולץ דקיי"ל בג' מקומות הלכה כר"ל וזו א' מהם דקנין פירות לאו כקנה"ג. וצל"ע (דבפ' י"א מה' שמיטה ויובל דין כ') כתב האחים שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וכו' ולפי מאי דפסק הרב בכל מילי דקנין פירות לאו כקנה"ג דמי תו האיך מצינו דמייתי בכורים אלא חד בר חד עד יהושע בן נון וכקושית הש"ס סוף פ' השולח בגיטין ע"ש. ולא מצא הרב ידיו ורגליו בבית המדרש. וכל תירוצים שתי' התוס' שם [ברכת הזבח: לא] א"ש לדעת הרמב"ם שפסק בבכורים כר"ל ובכל דוכתי פסק כר"י דמחזירין זה לזה ביובל. ונ"ל ליישב בדוחק דס"ל להרמב"ם כפירש"י שם בגיטין (מ"ז ע"ב) טבל וחולין כו' וס"ל כהדוחק לומר שכתבו התוספות דמשכחת לה ע"י דקדש כו'

וכ"ז דוחק גדול. והנה כתב עוד הרב שם וז"ל. חלקו ביובל לא תיבטל חלוקתן מכמות שהיתה עכ"ל. ואי כונת דבריו דההחלוקה לא נתבטלה לעולם אפי' ביובל שאחר החלוקה א"כ הוי מיתרצא גם קושיא הנ"ל דמשכחת לה באחים שחלקו ביובל עצמו דאינה חוזרת ביובל לעולם אלא דצ"ע מנ"ל להרב דין זה דלא מצאתי בגמ' בשום דוכתא חילוק זה ואדרבה מדפריך בגיטין אי לאו כו' לא מצא כו' הא איכא למימר נמי דמיירי שחלקו ביובל עצמה דאינה חוזרת ביובל ומייתי ממנו ביכורים. ועוד דאי קיי"ל כשמואל לקמן פ' המוכר דהמוכר בשנת היובל עצמה דאינה מכורה והמעות חוזרים וכ"פ הרב שם א"כ גם באחים שחלקו ביובל הדין כן דנתבטלה חלוקתו ואחר היובל חולקים תיכף ואינם יכולים לחלק ביובל דכלקוחות דמי ובע"כ נ"ל לפרש דכוונת הרב דלא נתבטל ביובל זה אלא חלוקתו קיים כאלו חלקו אחר היובל דאל"כ האיך יעשו כשמת אביהם ביובל וכי יניחו שדותיהם כך בלי חלוקה אלא בע"כ חולקין ודינן כמו שחלקו אחר היובל ומחזירים זל"ז אחר נ' שנה. וא"כ לפי"ז הדרא קושיין הנ"ל לדוכתא. ומ"מ צ"ע עוד וחיפוש בספרים בדעת הרמב"ם בחלוקה שחלקו ביובל עצמו. אח"ז שכתבתי כל הנ"ל חפשתי בספרים אולי אמצא להמחברים שמדברים בזה ומצאתי לאחד קדוש להרב הגדול מהרש"ל ז"ל בדיני ברירה בישש"ש במס' ב"ק (ס"ה ע"ב) שהרגיש על הרמב"ם הקושיא הראשונה ודוחק עצמו בדחוקים גדולים ע"ש. אכן בהא דכתב הרמב"ם חלקו ביובל לא שת לבו לבאר דבריו. וכוונת הרב בזה והדבר שקול עד שיבוא מורה צדק. ואגב (מבאר) [ברכת הזבח: אבאר] מ"ש הרמב"ם עוד בדין זה בה' בכורים וז"ל אבל מביא אדם מנכסי אשתו אעפ"י שמתה כו' עכ"ל. הגם שהרב ז"ל פסק כר"ל. ולר"ל אמרינן בגיטין מתה אין לא מתה לא ותירוץ זה קאי אליבא דר"י נראה דהרב מפרש הקושיא כמ"ש התוס' דהמקשן ס"ל לר"ל הא דאמר ולביתך מלמד שמביא מנכסי אשתו היינו כשמתה דוקא אבל למאי דמסיק לר"י דלרבותא קאמר מתה אליבא דר' יוסי בר חנינא תו מפרשינן ג"כ אליביה דר"ל כמו דס"ל בתחילת הסוגיא דלביתך הוא גזה"כ אפי' בלא מתה ובברייתא שניה מתה איצטריכא ליה כמו לר"י ודו"ק נ"ל. וצ"ע בס' לחם משנה כי כעת אינו תחת ידי:

סליק פירקא

הגהות

גמ' לכמות שהיתה אינה נגאלת אבל נגאלת שתהא לפניו כו' כצ"ל:

מתני' הלוקח שדה כו' (מיימוני פ"ד מהלכות ערכין).

הכהנים והלוים מקדישין כו' (גז"ש)

דברי ר' יהודא ור"ש. ר"מ אומר כו' כצ"ל:
תוספות ד"ה איבעיא להו כו' לר"א כאחר דמי או לא כו' יכולין הבעלים לגאלה דהא דכתיב כו' כצ"ל והד"א:
ד"ה אלא הכא כו' אינה נגאלת שתהא כו' כצ"ל:
ד"ה לגאלה כו' עד סוף הדיבור הוא מיותר וצריך למוחקו ק"ל:
ד"ה שדה מקנה כו' אם גאל האחר מהגזבר לפני היובל כו' כצ"ל נ"ל:

דף כז.

חדושים

פרק המקדיש

גמ' המקדיש את שדהו כו' (מיימוני פ"ה מה' ערכין) ועיין בהשגות הר"א שיש ט"ס בדבריו וכצ"ל וכשדברה המשנה בשעת שאין היובל נוהג כו' כצ"ל וכתב ע"ש אלא מפני שא"ד האמורים במשנה. עכ"ל. ור"ל לענין פתח אתה תחילה וכ"כ רש"י ודברי הר"א הן ברורין וכן משמע מל' המקשן ועוד מצות גאולה באדון משמע דאין חילוק אף בכפיה. כנ"ל ודלא כמ"ש בכ"מ ודו"ק:

הגהות

רש"י ד"ה והכא קרא כו' אחוזה דאל"כ כו' כצ"ל:
סליק פירקא
פרק המקדיש
אמר אחד כו' (מיימוני פ"ח מה' ערכין):
[**רש"י**] ד"ה שהבעלים כו' יובל נוהג דבזמן שנוהג א"צ כו' כצ"ל:
ד"ה לא אמר זה כו' בביצה שהקדש כו' הד"א וכצ"ל:
תוספות ד"ה ר' יוסי כו' נמי פרקינן כו' איכא מ"ד בו ובחומשו כו' בו אע"ג שאין בחומשו. ונראה דכביצה היינו שוה פרוטה. כנ"ל להגיה וא"כ אתיא כמ"ד בו אע"פ שאין בחומשו. ק"ל וצ"ע:

דף כז:

הגהות

גמ' משלשין ביניהם. עיין ברש"י וכך פירש הראב"ד ז"ל שם והרמב"ם פי' בע"א ע"ש בכ"מ:

רש"י ד"ה אמר א' כו' דהא לא מצינן למיתבא להנך משום דקרן דידהו לא הוי כו' כצ"ל והשאר יש למחוק:
ד"ה אלא שבן מ' כו' בהדיה בפסידא והנך י' שהוסיף כו' בר ל' בר נ' נמי כו' כצ"ל:
ד"ה דליכא בר נ' כו':
ד"ה בעה"ב הפודה כו' ואחר הפורה כו' הוי כ' וד' איסרים כו' כצ"ל:
תוספות ד"ה למימרא כו' בעל אומר בסלע כו' תימא כו' על מה שאמר הוא דקתני כו' והכא תניא כשהבעלים אומרים בסלע והאחר אומר בסלע כו' עם החומש דקתני של סלע ואיסר קודם כו' התם דחומשין רווחה דבע"ה כו' כצ"ל נ"ל:
ד"ה תניא כו':

דף כח.

הגהות

גמ' מחרים אדם מצאנו כו' (מיימוני פ"ו מה' ערכין).
אמר ראב"ע מה אם לגבוה כו' (שם פ"ח).
המחרים בנו ובתו כו' (שם)
אלא לוים בשלמא מטלטלי לא לחרמי דלא מקיש כו' אחוזת עולם היא כו' כצ"ל:
רבי יהודא לר"ש כו' כצ"ל החרים מטלטלין נותנן לכל כו' (מיימוני פ"ו מה"ע):
רש"י ד"ה מצאנו מקצת כו' ונותנן לכהן. הס"ד:
תוספות ד"ה אלא מבהמה כו' לעולם וא"ת וא"כ שדה אחוזה נמי שהרי אם מכרה כו' וי"ל כו' כנ"ל להגיה:

דף כח:

הגהות

גמ' שדה היוצאת לכהנים ביובל נותנה למשמר שפגע בו יובל כו' (מיימוני פ"ד מה' ערכין דין כ"ד) והכ"מ לא הראה מקור נביעותו:
והשמיטה בסופה כו' (מיימוני פ"ט ופ"י מה' שמטה ויובל)
חזקיה בר כו' אמרה קמיה דר' אבהו וליקיש כו' כצ"ל:
מתני' חרמי כהנים כו' (מיימוני פ"ו מה' ערכין):
רש"י ד"ה גמ'. הרי הן כו' בהן מעילה. הס"ד:
תוספות ד"ה כמאן דלא מקיש כו' כהן שירצה וניחא נמי הא דאמר לעיל כו' כצ"ל:
ד"ה אומדין כו' ליתן:

בשור זה כו' אע"פ שאינו רשאי ליתן כו' כצ"ל:

דף כט.

חדושים

גמ' אמר רב הלכה כר' יהודא בן בתירא כו'. דע שהרמב"ם ז"ל (בפ"ו מה' ערכי' דין א') פסק כחכמים דמתני' דסתם חרמים לכהנים. והניח הרב הכ"מ בצ"ע דהא פסק הרב הלכה כר' יהודא בן בתירא וע"ש עוד ובאמת היא קושיא עצומה. ונראה דהרב ז"ל פסק כסתם מתני' דתמורה (ל"ב ע"א) דס"ל כחכמים דמתני' דאיתא התם דקדשי מזבח מקדישים אותם הקדש עילוי ומחרימין אותן ומפרש בברייתא שם דהיינו לכהנים ואפי' ר"ה התם ס"ל דסתם חרמים לכהנים אלא דחרמי עילוי קדשי מזבח ס"ל שהן לבדק הבית ואיתותב שם מב' ברייתות ומסיק עולא דאפי' חרמי מזבח לכהנים מריבויא דוכל חרם וגם התוס' כתבו שם דהסוגיא כולה אתיא כרבנן דהכא ע"ש. וא"כ כיון דסתם מתני' ור"ה ועולא וב' ברייתות דס"ל כרבנן דמתני' פסק הרמב"ם כוותייהו ודלא כרב ור' יהודא דכאן. וזה ברור לענ"ד וכ"פ בסמ"ג עשין סי' קל"ב ע"ש כנ"ל. אכן יש לדקדק אהסמ"ג שכתב הלכה כדברי האומר סתם חרמים לכהנים שכך פסקו רב ועולא בפ' המקדיש ואין הלכה כר"י דאמר סתם חרמים לב"ה כו' עכ"ל. ופשט הסוגיא מבוארת דרב ס"ל כר"י ב"ב ומאי דאפיך דסתם חרמים לב"ה. והנלע"ד דהסמ"ג ס"ל דה"פ הסוגיא אמר רב הלכה כריב"ב וקס"ד כר"י דמתני' ופריך והיכי שביק דברי חכמים ופסק כר"י ומשני דרב תני בברייתא איפכא דרבנן ס"ל כר"י דמתני' ולכך פסק כר"י דמתני'. ופריך האיך שבק לחכמים דמתני' ופסק כחכמים דברייתא ומשני דרב במתני' נמי תנא איפכא וקס"ד דמתני' נישנית בטעות אלא צ"ל דוקא איפכא ולכך הקשה א"כ הו"ל לפסוק כרבנן דמתני' ובריית' ומסיק דלמאי דאפכיתו ותניתו א"כ איכא ב' נוסחאות במתני' דידן דאתם תניתו דר"י סובר לבדק הבית ורבנן ס"ל לכהנים ואני קבלתי איפכא ואני רוצה לפסוק כחכמים דתניתו לכהנים בע"כ אני מוכרח לומר בלשוני הלכה כריב"ב וא"כ כוונתי לר"י דברייתא דאי לר"י דמתני' כיון שיש שם חילוף גירסאות לא נדע כאיזה ר"י או כר"י כמו שאני שונה או כר"י שאתם שונים משמו. אבל בברייתא ליכא חילוף גי' ור"י סבר לכהנים כוונתי לאותו ר"י ולהכי נמי לא אוכל לומר הלכה כרבנן מפני חילוף גירסאות שבמתני' וא"כ יסברו דלחכמים דברייתא כוונתי ואני רוצה לפסוק כר"י שבברייתא וכחכמים דמתני' למאי דאפכיתו ואפשר שהיה כתוב להדיא בספרי הסמ"ג בש"ס למאי דאפכיתו ותניתו הלכה כריב"ב דברייתא כנ"ל בישוב דברי הסמ"ג ודו"ק.

אפס כזו הסוגיא מצינו במס' ב"ק פ' הגוזל קמא בהא בעבדים א"ל הרי שלך לפניך ושם א"א לפרש כך לפי פסק הרי"ף ורמב"ם והרא"ש ז"ל ע"ש. אם לא שגרס להדיא כאן כמ"ש וצ"ע:

סליק פירקא

הגהות

גמ' כמאן כשמואל דאמר הקדש שוה מנה כו' (מיימוני פ"ח מה' ערכין)

אין עבד עברי נוהג כו' (גז"ש)

ורבנן אל תקדיש כו' (מיימוני פ"ד מה' תמורה):

רש"י ד"ה הרי הן כו' תיבת גמ' יש למחוק:

ד"ה בשלמא רבנן כו' א"כ כו' חרם כו' הס"ד:

ד"ה שהקדיש' כו':

ד"ה בזמן הזה כו' איסורא הוא דרביעא כו' כצ"ל:

ד"ה מתני' כתוב אחד אומר כו' כצ"ל:

סליק פירקא

דף כט:

הגהות

פרק המוכר

גמ' המוכר את שדהו כו' (מיימוני פי"א מה' שמטה ויובל)

איתמר המוכר כו' (גז"ש):

תוספות ד"ה המוכר כו' המקבל מפרש שהשידפון כו' כצ"ל:

ד"ה התם לא הדר כו' דבתו כיון כו' נערות לאב לא יפרקו עוד כו' כצ"ל:

ד"ה ולא ידענא כו' איכא בינייהו אי שמיט לוקח כו' עכ"ל רש"י ולפי האי כו' דמכורה וחוזר כו' זה מזה וליתבו ההוא כו' כצ"ל והד"א:

דף ל.

הגהות

גמ' מכרה לראשון כו' (מיימוני פי"א מה' שמיטה ויובל)

וממאי דלקולא דילמא לחומרא כו':

רש"י ד"ה ורב ענן כו' למשמע מידי דממאי דאינה כו' (כצ"ל והד"א) ואיכא כו' דפרישית לעיל. הס"ד:

ד"ה ומעות כו':
ד"ה לאו עכברא כו' היה מוכרו. הס"ד:
ד"ה שלא יאמר מוכר כו' ויש למחוק תיבת קמ"ל:

דף ל:

הגהות
גמ' ובהקדש כו' (מיימוני פ"ח מה' ערכין ופי"ב מה' שמטה ויובל):
רש"י ד"ה א"ל אביי כו' מרחמין עליו. הס"ד:
ד"ה ונעשה כו':

דף לא.

חדושים
פרק המוכר

תוספות ד"ה תניא בת"כ כו' ת"ל וחשב וא"ת היכא מצינו כו' ריוח למוכר בשלמא כשמחשב חדשים מצינו כגון שבא כו' ויש עוד להבא עד היובל ה' שנים. הס"ד. נ"ל (ור"ל ונותן פחות מה' ליטרין כאלו מכר י"א שנים בעד י' ליטרין ומחצה ואינו מחשב לחדשים לחצי שנה וע"ל (דף כ"ה ע"א) בהקדש כנ"ל ודו"ק):

הגהות
גמ' המוכר בית כו' (מיימוני פי"ב מה' שמטה ויובל):
תוספות ד"ה מיום ליום מעת לעת מעד תום שנת ממכרו כו' כצ"ל:
בא"ד כדאמר התלמוד לקמן גבי מילתא אחריתי כנ"ל להגיה והוא בעמוד ב' דלקמן:
ד"ה והתניא כו' ולפי פירש"י דמחלק בין שדה כו' ואין הלוה יכול להשכירו לאחר מפני שהוא ביד המלוה משו"ה אינו רבית דהא בלא"ה הוא בטל והא דתנן כו' כצ"ל נ"ל ודו"ק וכן הוא בתוס' דב"מ ע"ש:
ד"ה ור' יהודא כו' ולא חשיב ליה ר' יהודא צד כו' כצ"ל. ובתוס' דב"מ (דף ס"ג ע"א) תירצו בע"א ודבריהם שבכאן נראים בעיני נכונים יותר ע"ש ודו"ק:

דף לא:

חדושים

תוספות ד"ה דאי ר"מ הא אמר כו' ולפי"ז מה שהקשינו בפ' המקדיש (כ"ח ע"א) כיון דכתיב אחוזת עולם היא להם כו' כצ"ל: (ר"ל דלעיל אקשינן לר"ש דס"ל דהלוים מחרימין קרקעות הכתיב גאולת עולם ואי הוי ס"ל הפי' דמתנה אינה כמכר היינו דאינו יכול לגאלה הישראל לעולם דלא כישראל אבל לענין חרם י"ל דיכולים להחרים אבל אי הוי הפירוש בכאן דאינה כמכר היינו דיכול לגאלה לעולם א"כ כ"ש בלוים שיפה כחם לגאלה לעולם ומאי קמ"ל קרא אלא בע"כ קרא קמ"ל דאין הלוי יכול להחרים ודו"ק נ"ל:

ד"ה התקין הלל כו' ק' שנה היו נוהגין יובל כיון דבתי ערי חומה כו' וכאן משמע דבבית שני היה היובל נוהג מה"ת כו' מיהו מכל שבט כו' והוי שפיר כמו כל יושביה כו' אע"ג דלא חזרו כולן כו' כצ"ל. (ור"ל כיון דעכ"פ היו י"ב שבטים בעת שגלו בימי צדקיהו וכשחזרו בימי עזרא הד' רבוא הי' בהם מכל י"ב שבטים והוי כמו כל יושביה עליה ומנו יובלות ושמיטין ולפי"ז (א"א) [ברכת הזבח: א"ש] ברייתא דלעיל אפי' כר"י וחזר מתירוץ ר"נ בר יצחק דלעיל וכך מפורש בדבריהם בגיטין (ל"ו ע"ב) ע"ש:

הגהות

גמ' פיסקא. מת המוכר יגאל בנו כו' כצ"ל:

ואמר רבי אבא כו' נולדו לו ב' טלאים כו' (מיימוני פ"א מה' בכורות)

מכר ב' ערי חומה כו' (מיימוני פי"ב מה' שמטה ויובל):

ת"ר שנה תמימה כו' (מיימוני פ"א מה' מע"ק)

המקדיש בית בבתי ערי חומה כו' (שם פי"ב מה' שמטה ויובל):

בראשונה היה נטמן כו' (גז"ש):

רש"י ד"ה דכו"ע צד כו' ולידי רבית לגבי צד כו' כצ"ל:

ד"ה למי חלוט כו' ונחלט מי מהלוקחים כו' בחליטה זו כצ"ל והס"ד:

ד"ה לראשון כו':

תוספות ד"ה רבא אמר כו' וברייתא מיירי בשאין מחזיר. הס"ד:

ד"ה התקין הלל כו' הפקר ב"ד הפקר. הס"ד:

דף לב.

חדושים

גמ' למה מנו חכמים. וז"ל הרמב"ם (פי"ב מה' שמטות ויובלות) וכן לע"ל בביאה ג' בעת שיכנסו לארץ כו' וכתב הר"א הא דלא כר' יוסי אלא במקומות שלא קידש עזרא. עכ"ל. ואין כונתו להתנאים שהוזכרו כאן דלא איירי מביאה ג' אלא לר' יוסי דסדר עולם ומייתי ליה ביבמות ובנדה (ט"ו ע"ב) דירושה א' ושניה יש להם שלישית אין להם וא"כ מה שקידש עזרא לא נתבטל לעולם אלא אותן ערים שלא קידש עזרא בעי לע"ל קידוש מחודש ובזה תבין דעת הראב"ד ומ"מ גם דעת הרב היא כן וכמ"ש (בפ' ששי מה' בית הבחירה) ע"ש וק"ל:

הגהות

גמ' כל שהוא לפנים כו' (מיימוני פי"ב מה' שמטה ויובל)

היא יושבת ר"מ סבר כפשטיה דקרא ור"י סבר כו' כצ"ל:

עיר שגגותיה כו' (גז"ש):

תוספות ד"ה מדאיצטריך הלל כו' לא הוי נתינה וא"ת וכי איצטריך כו' (והשאר מן פשיטא עד נתינה יש למחוק) וצ"ל דלרבא כו' ואינה מגורשת והאי בעיא דהתם אינה אליבא דרבא כו' וא"ת לרבא דס"ל אפילו בעיר כו' (ר"ל בפניו) ואז לא הוי נתינה וחלוט כו' אם לא היה מקבל וא"ת משמע דלרבא אפי' כו' כצ"ל נ"ל ודו"ק:

דף לב:

הגהות

גמ' הוה זכותא דא"י אלא כו' כצ"ל:

דתניא משגלה שבט ראובן כו' (מיימוני פ"י מה' שמטה ויובל):

רש"י ד"ה את אלו כו' במשנתינו. הס"ד:

ד"ה בטלו כו':

ד"ה כי סוכה כו' כן והיינו דקפיד כו' כצ"ל:

תוספות ד"ה וקדשו כו' ארצות לא ואבני מנוגעות צריך כו' כצ"ל והד"א:

ד"ה מנו יובלות כו' ופירש"י פ' השולח כו' ואין משמע כן בתו"כ ואומר אני דתנאי היה עכ"ל רש"י (()ואינו משמע כן()) ועוד אומר ר"ת כו' ואחת שמיטת כספים והא דירושלמי ר' היא אבל רבנן כו' ואמרי דיש שמיטה אע"פ כו' וסוגיא דהכא אתיא כרבנן כו' כנ"ל להגיה ודו"ק היטב ברש"י ותוס' דגיטין:

דף לג.

חדושים

גמ' תניא כוותיה דר"ה ותיובתא כו' ולכן פסק הרמב"ם (פ"ה מה' ערכין דין ד') כר"ה והכ"מ שם לא הראה מקור נביעתו ע"ש:

רש"י ד"ה קציר קצין דנו"ן מתחלפת ברי"ש כו'. ולפי"ז יובן התרגום במשלי סימן ו' על פסוק לך אל נמלה עצל אשר אין לה קצין שוטר כו' ומתרגמינן דלית ליה חצדא ורבים מהמעיינים לא הבינו פירושו. ושמעתי שהרב בעל תוי"ט ז"ל אמר שהתרגום היה לו גירסא בפסוק אין לה קציר בר' והוא דוחק אבל לפימ"ש רש"י ז"ל כאן א"ש בלי שום הג"ה והרי"ש מתחלפת בנו"ן וכאלו כתיב קציר וההכרח שהוציא להמתרגם להוציא ממשמעות לשון שררה הוא דהוי כפל לשון קצין ומושל לכן תירגם קצין הוא חצדא בחילוף נ' בר' ור"ל שאינה קוצרת התבואה ואפ"ה אגרה בקיץ כו' ואנהיר לעיני בזה האלוף התורני מהר"ר שמואל ז"ל בן הרב מהר"ר מענדל מרגליות זצ"ל מק"ק ווילנא ותנוח דעתו שהניח דעתי בזה:

הגהות

גמ' בתי החצרים כו' (מיימוני פי"ב מה' שמטה ויובל):

רש"י ד"ה כח יפה כו' והיינו כבתים של כו' כצ"ל:

ד"ה ללוקח הוי כו' כצ"ל:

ד"ה ותיובתא כו' בידא דלוקח. הס"ד:

ד"ה וגואלו כו':

תוספות ד"ה אלא מלמד כו' וישמעו וישלחו וי"ל דנוכל למצוא כו' שהיו להם קודם שגלו כו' כצ"ל: ור"ל שעבר שנת היובל קודם שגלו על העבדים:

דף לג:

חדושים

גמ' א"ר אלעזר בד"א בערי הלוים כו' עושים שדה מגרש ולא מגרש שדה כו' כן היא הנוסחא בספרי הש"ס ובכל המשניות שראיתי. אכן בגמ' ב"ב פ' לא יחפור (כ"ד ע"ב) מוכח דכצ"ל עושים שדה מגרש ומגרש שדה מדפריך התם אהא דתנן מרחיקין את האילן מהעיר כ"ה אמה ותיפוק ליה דאין עושין מגרש שדה ולרחיק אלף אמה ומשני ל"צ אלא לר' אלעזר דאמר עושין מגרש שדה אפ"ה כ"ה אמה בעינן לרחוקי משום נוי העיר ע"ש הרי מבואר להדיא כמ"ש ועפי"ז היה נראה להגיה כל הספרים. אח"ז מצאתי

בילקוט פ' בהר (דף קצ"ג ריש ע"א) שמביא ב' גירסאות בזה ע"ש. אעפ"כ הכרעת הש"ס הנ"ל מכרעת דגי' עושים מגרש שדה הוא עיקר. ודו"ק:

סליק פירקא

סליקו חידושים מס' ערכין

הגהות

גמ' ישראל שירש אבי אמו כו' (מיימוני שם)

אין עושין שדה מגרש כו' (שם פי"ג):

הכהנים והלוים מוכרין כו' (מיימוני פ"ד מה' ערכין):

רש"י ד"ה ישראל כו' תהיה ללוים הס"ד:

ד"ה עד כו':

ד"ה ולא מגרש כו' נוי העיר. הס"ד:

ד"ה מוכרין כו' תנא נמי הכא. הס"ד:

ד"ה וגואלין כו'.

ד"ה יכול אף כו' גאולת עולם כו'. הס"ד:

ד"ה ערים:

ד"ה אלא עיירות כו' חומה. הס"ד:

ד"ה כאן כו':

דף לד.

הגהות

גמ' ת"ר כשדה החרם כו' (מיימוני פ"ו מה' ערכין):

רש"י ד"ה הבא ברשותו כו' עבודה הס"ד:

ד"ה אלא כו' ולא גאלה כו' כצ"ל:

סליק פירקא

סליקו הגהות מס' ערכין

חדושים על הרמב"ם

חידושי הרב המחבר על הרמב"ם ז"ל ממס' ערכין

בפ"ג מה' ערכין דין י"ג. המפריש ערכו כו'. כבר כתבתי בפנים דהכי איתא בפ' שילוח הקן (דף קל"ט). ומ"ש ואינם חייבים להחזיר המשכון ביום הכי איתא בהמקבל (דף קי"ד). והכ"מ לא כתב מקורו:

פ"ד דין ב'. ואין שנת היובל מן המנין. פשוט דהא נותן סלע ופונדיון לכל שנה מטעם דמגיע נ' סלע למ"ט שנים. וכ"כ רש"י רפ"ו דערכין שנאמר משנת היובל ולא שנת היובל בכלל וע"ש:

דין ה'. וכן אם פדתה אשתו של מקדיש כו'. מבואר פ"ק דקדושין (כ"ד ע"א) ואפי' במעות שלה לפירש"י דדוקא לענין מעשר שני ממעטינן מדכתיב איש ממעשרו ולא אשה ויורש וע"ל (פ"ה דין ג'):

פ"ה דין ו'. ומנין שאסור להקדיש כו'. כתב הכ"מ ואמרינן התם דעובר בל"ת כו' ואיני יודע למה השמיטו רבינו. עכ"ל. ולק"מ דהיינו דוקא לר' יהודא עובר בל"ת ולית הלכתא כוותיה וכמו שפסק הרב (בפ"ח מה' קרבן פסח דין ה') ושם לא כתב עליו הכ"מ מידי ודו"ק:

שם דין י'. הקדיש נכסיו סתם כו'. הכי איתא בכריתות (ו' ע"א):

שם דין י"ד. המקדיש כו'. כתב הכ"מ ומאחר שרבינו פסק כו' האיך כתב כאן (וכ"ד [ברכת הזבח: ופ"ד] בעיא דרבא כו' עכ"ל. ולק"מ דרבינו מפרש דהאיבעיא היא ג"כ לר"י ומיירי שהקדיש אבר שהנשמה תלויה בו לדמיו והכי מפרש ג"כ האיבעיא בעוף מהו וכמ"ש בכ"מ בה' מעשה הקרבנות (פט"ז דין ב') וק"ל:

פ"ו דין ט' האומר שור זה כו'. דין זה ג"כ לא ביארו הכ"מ מקומו איו וטעמו מאי. ונראה דלמד הרב זה מסוגיא דנדרים (כ"ט) למאי דהגיה בר פדא אם לא אמר מעכשיו כו' לאחר ל' יום עולה וה"ה כשאמר שור זה הקדש דמים ואע"ג דלבר פדא אמרינן דאינו יכול לחזור מטעם דאמירתו לגבוה כו' היינו דס"ל דקדושת דמים לא פקעה בכדי אבל אביי ורבא ס"ל דקדושת דמים פקעה בכדי אמירה לגבוה לאו כמסירה מעכשיו דמי אלא ס"ל דיכול לחזור כמו בקידושין וכ"כ הר"ן שם במסקנא בשם הרשב"א וכתב דפלוגתא היא בירושלמי וכיון דבתראי ס"ל כמ"ד דיכול לחזור קיי"ל כוותייהו ולכן כשהקדישו אח"כ למזבח הר"ז קדוש למזבח אבל אם אמר מעכשיו הקדש לאחר ל' יום הוי כאילו אמר לאחר שלשים עולה ומעכשיו שלמים ה"ז שלמים למפרע לאחר ל' א"כ אפי' קדושת דמים חיילא ולא אתי קדוה"ג ומפקיע כמו עולה לגבי שלמים וע"ל (פט"ו מה' מעה"ק) דאם לא חזר דדבריו קיימים בקדושת דמים דפקעה בכדי ולא בקדוה"ג וזה סיוע למ"ש. ובכ"ז לא הו"ל לשתוק להכ"מ ז"ל ומקום הניח לנו. ודו"ק:

דין י"ט כ'. כבר הארכתי להקשות ע"ז בפ"ק דערכין. בס"ד:

פ"ז דין י"ט. העתיק הכ"מ דברי הר"ן והשיג עליהם ואלו ראה הכ"מ דברי התוס' שם בערכין שהוכיחו כן בהוכחות ברורות לא היה כותב אהר"ן ז"ל כן. ע"ש:

פי"א מה' שמטה ויובל דין ב'. והמוכר שדהו לס' שנים כו'. הכי איתא פ' השוכר את האומנין (דף ע"ט ע"א):
דין כ'. הארכתי בביאורו סוף פרק אין מקדישין. בס"ד:
פי"ג דין ה'. וכן בשאר ערי ישראל. ס"ל להרב דר"א פליג את"ק במתני' ופסק כת"ק ודלא כר"א ועיין בתוי"ט:
פסק הרמב"ם (פ"א מה' בכורות דין י"ג). דבכור כיון שעברו עליו שנה בלא רגלים ה"ז בבל תאחר והכי איתא בפ"ק דר"ה (ו' ע"ב) וצ"ע דהאיך משכחת לה לפי מה דקיי"ל דג' רגלים סגי אפי' שלא כסדרן כמ"ש הרב (פי"ד מה' מע"ק) וקיי"ל כחכמים דערכין (ל"א ע"ב) דאם נתעברה השנה נתעברה לו ודלא כר' שם גם קיי"ל כאחרים דאין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים כו' א"כ תו לא משכחת לה שנה בלא רגלים ותיכף שעברו עליו ג' רגלים עובר עליו בכל יום ויום וכדמוכח התם בסוגיא דר"ה. גם יש לדקדק בסוגיא הנ"ל דר"ה לפי מאי דפסק בכור מאימתי מונה לו שנה כו' הא קיי"ל דבג' רגלים לחוד עובר עליו. ואפשר לומר דהרמב"ם לא פסק כהברייתא דר"ה וס"ל דבבכור לא עובר עליו בג' רגלים כ"א דוקא בעברה שנתו לכו"ע ואפי' לר"מ וראב"י ור"ש כולהו מודו דבבכור תלי בשנה ולא בג' רגלים ולא ברגל אחד ולא בשני רגלים כדמשמע לשון הסוגיא בכור מאימתי מונה לו שנה כו' וכך משמעות לשון התלמוד בבכורות בשאר דוכתי טובא ודלא כברייתא דת"ר (בדף ד' ע"ב) ודלא כברייתא (שבדף ו' ע"ב) אחד בכור וא' כל הקדשים ולכן (בפי"ד מה' מע"ק דין י"ג) השמיט הרמב"ם בכור לענין לעבור עליו בג' רגלים ועוד ר"מ וראב"י לא ס"ל כברייתא הנ"ל דשנה בלא רגלים דהא ס"ל דברגל א' או שני קא עובר א"כ גם הרמב"ם לא פסק כהברייתא. שוב ראיתי שהתוס' (ו' ע"ב) ד"ה בשלמא לר' משכחת כו' שכתבו דלר"מ וראב"י איירי הברייתא כגון שחלה הבכור ברגלים וה"ה דהוה מצי לשנויי הכי לר"י ורבנן. עכ"ל. ולפי"ז גם להרמב"ם ז"ל נוכל לתרץ כן דמפרש הברייתא הנ"ל בחלה ברגלים ודו"ק. ועיין בתוס' עוד מ"ש בשם הירושלמי שם ד"ה שנה בלא רגלים. נ"ל:
כתב הרב (בפ"ב מה' ערכין דין ו') אמר מלא קומתי עלי נותן כו' ופסק כר"י דס"ל כר"ע דדריש לישנא יתירה וכ"פ הרב (בפ' כ"ה מה' מכירה דין ג') ע"ש. ולפי שראיתי לכאורה קושיא גדולה בדברי הרב ומצאתיה אח"כ בס' לחם משנה ובשו"ת מהרי"ט ח' חו"מ סי' פ"א אשית לבי לבאר דעתו לפענ"ד. והוא דיש לדקדק ע"ז ממ"ש הרב בה' נזירות (בפ"ג דין ח') וז"ל הריני נזיר ל' יום ויום אחד ה"ז נזיר נזירות אחת של שלשים יום ואחד ולהדיא אמר רב בגמ' דאם אמר ל' יום ויום אחד דהוי נזיר שתים דס"ל כר"ע דדריש לישנא

יתירה וה"נ יום מיותר וא"כ למה לא פסק הרב כרב וכר"ע. והרבה יש להפליא הפלא ופלא על הרב הכ"מ שהעתיק לשון הגמרא אדברי הרמב"ם ולא הרגיש בהנ"ל. והרב בס' לחם משנה הגיה ומחק תיבת יום ושכצ"ל הריני נזיר ל' ויום אחד ה"ז כו' וכלישנא דלא שנו אלא שלפי"ז העיקר חסר למה השמיט הרב דין זה של רב דאם אמר ב"פ יום דהוי נזיר שתים והרב ר"י טראני שם כ' דהרמב"ם לא ס"ל כרב וס"ל דמשום תיבת יום לא הוי יתור לשון אלא דוקא כמו בהתקדשי התקדשי מר"ש. וגם זה הבל דמנ"ל לפסוק דלא כרב כל היכא דלא מצינו מי שיחלוק עליו. אמנם דברי הרמב"ם ז"ל הן דברי אלהים חיים בלי שום הג"ה וט"ס בעולם והוא דהרב ז"ל ראה בירושלמי (פ"ק דנזיר ה"ג) (ויש שם ט"ס וכצ"ל) וז"ל מתניתא פליגא אדרב לא נחלקו ר"י ורע"ק על האומר הריני נזיר ל' יום ויום א' שאינו נזיר אלא אחת על מה נחלקו על האומר הריני נזיר ל' יום ועוד יום א' שר"י אומר נזיר שתים ור"ע אומר נזיר א'. עכ"ל. וכיון שמבואר דר"ע בעצמו ס"ל דבאומר הריני ל' יום ויום א' דאינו נזיר אלא א' ודלא כרב אליבא דר"ע פשיטא דלא קיי"ל כרב כיון דר"י ור"ע לא ס"ל כוותיה ולא חשיבי להו לישנא יתירה אפילו באומר ועוד לר"ע. ומ"מ בהריני נזיר ויום א' ס"ל להרמב"ם דגם לר"ע הוי נזיר שתים וכסתם מתני' דעדיף מאומר הריני נזיר ל' יום ויום א' דתיבת שלשים הוי הפסק לתיבת נזיר וכאלו אמר בפ"ע הריני נזיר יום א' וא"כ דברי הרב נכוחים וישרים. וכל האחרונים הנ"ל העלימו עיניהם מהירושלמי ומקום הניחו לי להתגדר בו. ואפשר לפרש גם תחלת לשון הירושלמי בלי שום הג"ה וכוונתו דאף מתנית' דידן פליגא אדרב והוא דלפי מ"ש במתני' בריש הריני נזיר ושעה א' דהוי ב' נזירות א"כ בסיפא דקתני הריני נזיר ל' יום ושעה תיבת יום ג"כ מיותר דהו"ל למיתני הריני נזיר ל' ושעה ואפ"ה לא הוי לישנא יתירא א"כ ה"ה היכא דאמר ל' יום ויום א' ג"כ לאו לישנא יתירא והדר קאמר הירושלמי דאף מתניתא (הברייתא) פליגי אדרב כו' ודו"ק. כנ"ל ברור. נ"ל. דמטעם זה יפה פסק בכל דוכתא בזה כר"ע. ק"ל. אחר זמן רב שכתבתי כל הנ"ל ראיתי אגב בחפשי בשו"ת הרלב"ח סי' קכ"ז (דף קצ"ה ע"ב) וז"ל דכל לישנא יתירא לטפויי קאתי כדאיתא בכ"ד בב"ב פ' י"נ כו' ובנזיר פ"א עלה דההוא האומר הריני נזיר ל' יום ויום א' וצ"ע בהרמכ"ם ז"ל (פ"ג מה' נזירות) דפסק דלא כוותיה והנראה שסמך על הירושלמי בזה שם במקומו. אמנם הטעם שהכריחו להרב לסמוך על הירושלמי יותר מעל הבבלי נראה שאינו דבר חמור למעיין בסוגיות הנזכרות להשיגו כו' עכ"ל. אל אלהים ה' יודע שלא ראיתי דברי הרב הגדול עד אחר כמה שנים שכתבתי כל הנ"ל וכוונתי ת"ל לדעת חכם הנ"ל והייתי בבר מזליה בדברים אלו ופשוט שכוון בדברים קצרים הנ"ל לכל מ"ש וגדלה עתה התמיהה

ביותר על האחרונים הנ"ל שנעלם מהם גם התשובה הנ"ל. וד' אמת. יוליכנו בדרך אמת. ויראנו נפלאות בתורת אמת. אמן:

כתב הרב בסוף הלכות נדרים (ומביאו ב"י וש"ע ביו"ד סי' ר"ל סי' נ"ד) ועיין בכ"מ ושם העתיק המשנה והגמרא ע"ש. וצ"ע דהש"ס הוא היפך מפסק הרמב"ם ואם הפר לה שלו בטל כו' והוא להדיא דלא (כתיב) [ברכת הזבח: כתי'] ר' יהודא ולא (כתיב) [ברכת הזבח: כתי'] אבייי. ועיין בתוי"ט שהרגיש בזה ורוצה להגיה דברי הרמב"ם ז"ל ע"ש ולא נהירא. והנלע"ד דהרב גרס במתני' שלה מופר ושלו בטל. וכך ראיתי בירושלמי דמס' נזיר גירסא זו להדיא במתני' דידן ע"ש ולגירסא זו א"ש לתירוץ ר' יהודא הברייתא דואם לאו שניהם מותרים אף דלא תלי זה בזה ודלא כפי' התוס' שדחקו עצמם בזה כנ"ל ודו"ק היטב:

סליק